

Засновник Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** О. Онищенко, академік НАН України. **Редакційна колегія** В. Горовий, заступник головного редактора, Л. Чуприна, завідділу оперативної інформації, Т. Гранчак, завідділу політологічного аналізу, Т. Дубас, завідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн Г. Булахова. **Адреса редакції:** НБУВ, пр-т 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz@pochta.ru, www.nbu.gov.ua/siaz.html. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08. 2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

2010 № 12

ЗМІСТ

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Януковича до Українського народу з нагоди Дня Конституції України

Прем'єр-міністр М. Азаров завершив робочий візит до Москви

Аналітика

О. Ворошилов, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Економическая составляющая обращения Президента В. Януковича к народу Украины в оценках политиков и экспертов

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

Місцеві вибори. Коли і як?

А. Потіха, наук. співроб.

Підготовка до «Євро – 2012» у висвітленні ЗМІ

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Друга хвиля на підході?

С. Горова, влас. кор.

Актуальна прес-конференція

**Соціологи повідомляють:
оцінка діяльності нової влади – позитивна**

Святкування ювілею Софійського собору – дискусія триває

Коментарі спеціалістів на звернення громадян

Наука – суспільству

**Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти
Діяльність науково-дослідних установ
Інноваційні розробки та технології
Альтернативні джерела енергії
Розробки та дослідження для агропромислового комплексу
Питання екології та уникнення техногенних катастроф
Освіта та кадрове забезпечення в Україні
Наука і влада**

Проблеми інформатизації

Матеріали до міжнародної конференції «Еволюція структури і функцій бібліотекознавства під впливом сучасних інформаційних технологій» (Київ 5-6 жовтня 2009 р.)

Н. ІВАНОВА,
мол. наук. співроб. НБУВ

**Сучасні бібліотечні установи
в процесі поширення правових знань**

До уваги держслужбовця

Л. Мацкевич
Нові надходження до НБУВ

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Януковича до Українського народу з нагоди Дня Конституції України

Дорогі співвітчизники!

Вітаю вас із державним святом – Днем Конституції України! Сьогодні виповнюється 14 років відтоді, як наша країна отримала важливий, основоположний для новітнього державотворення документ.

28 червня 1996 р. Верховна Рада України прийняла Конституцію України, яка закріпила права і свободи громадян, суспільно-політичний та державний устрій, основні принципи взаємодії гілок влади, засади регулювання найважливіших суспільних відносин.

Основний закон держави – це ядро правової системи, фундамент, на якому базується все законодавство, а також процес державно-правових перетворень, демократичного розвитку країни. Це основа стабільності в суспільстві.

Визначаючи засади розвитку країни, наша Конституція опирається на національний історичний досвід. Україна має багатовікову конституційну традицію. Її коріння бере початок з «Руської правди» Ярослава Мудрого та Конституції Пилипа Орлика, яка, на думку істориків, є першим європейським конституційним актом у сучасному розумінні і якій виповнилося 300 років.

Ці документи стали історичною основою прийняття Декларації про державний суверенітет України, двадцятиріччя якого ми відзначаємо цього року, та найголовнішого документа новітньої української доби – Акта проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.

Прийнята у 1996 р. Конституція України в ключових своїх положеннях пройшла випробування часом. У частині визначення прав та свобод людини вона вважається однією з найпрогресивніших у світі. Разом з тим досвід державного будівництва впродовж років, що минули з часу прийняття Основного закону, засвідчив – Конституція України в сучасних динамічних історичних умовах потребує деяких змін.

Деякі її норми, зокрема, поспішно прийняті наприкінці 2004 р., стали причиною розбалансування та серйозної кризи влади, а відтак – об'єктом обґрунтованої критики всередині країни та з боку міжнародного співтовариства.

Водночас хочу наголосити – виправлення існуючих недоліків, процес удосконалення Конституції жодним чином не повинен перетворитися на політичну акцію. Це серйозна зміна суспільних відносин, яка має опиратися на волю народу, відповідати сучасним реаліям та визначати поступ держави в цілому. В основі конституційних змін має бути закладено принцип суспільного консенсусу, об'єднання політичних та громадських сил навколо ідеї розвитку країни, усунення чинників напруження в державі.

Сьогодні, відзначаючи свято Конституції України, закликаю усе

українське суспільство до єднання задля безумовного виконання положень Основного закону, гарантування прав і свобод людини та громадянина в нашій країні.

Маємо пам'ятати, що лише наші спільні та сконсолідовані зусилля стануть запорукою процвітання держави та єдності народу.

Ще раз вітаю усіх співвітчизників із Днем Конституції України. Бажаю злагоди, миру та добра. Нехай дотримання конституційних норм, неухильний захист прав і свобод людини стануть запорукою успішного розвитку Української держави, утвердження гуманізму та верховенства права на нашій землі.

В. Янукович

*(Офіційне інтернет-представництво Президента України
(www.president.gov.ua). – 2010. – 28.06).*

Прем'єр-міністр М.Азаров завершив робочий візит до Москви

28 червня Прем'єр-міністр України М. Азаров перебував з робочим візитом у Російській Федерації.

Під час візиту до Москви відбулася робоча зустріч української та російської делегацій під керівництвом Прем'єр-міністра України М.Азарова та Голови уряду Російської Федерації В.Путіна.

Під час зустрічі українська та російська делегації розглянули широкий спектр питань економічного співробітництва, зокрема в енергетичній та авіакосмічній галузях, аграрному секторі.

«У нас практично немає принципових розходжень. Навіть у тих питаннях, де є різні позиції, різні підходи, принципових перешкод щодо прискорення економічного співробітництва немає – воно носить стратегічний характер і динамічно розвивається, що робить наші зустрічі з Володимиром Володимировичем доволі частими», – зазначив Прем'єр-міністр України.

Також М. Азаров повідомив, що за результатами переговорів і українській, і російській стороні дані доручення пришвидшити підготовку певних угод, донести позицію керівництва урядів, щоб інтенсифікувати переговорний процес на рівні міністерств та відомств.

У свою чергу В. Путін привітав Прем'єр-міністра України і українських колег із Днем Конституції, який святкувала Україна, та побажав добра і благополуччя.

Голова уряду Росії підкреслив, що найбільшу увагу під час переговорів було приділено співробітництву в енергетичній сфері: атомній, гідроенергетиці та нафтогазовій сфері.

Він нагадав, що підписано угоду про постачання російського ядерного палива на українські атомні станції та про добудову Хмельницької АЕС.

Також, за словами Голови уряду РФ, під час переговорів особливу увагу сторони приділили обговоренню шляхів співробітництва в авіаційній та космічній галузях.

Об'єднання українських і російських підприємств на взаємовигідній коопераційній основі В.Путін вважає безальтернативним, оскільки «у світі зараз панують транснаціональні корпорації, і поодиночі на цей ринок ніхто не проб'ється».

У свою чергу М. Азаров також підкреслив важливість співробітництва в галузі високих технологій: «Окремо ми нікому не потрібні, і ділитися високими технологіями з нами ніхто не збирається. Тож пошуки форм об'єднання українського та російського потенціалів – це наша перспектива».

В. Путін також повідомив, що дав доручення прискорити інспекцію українських м'ясних та молочних заводів. У свою чергу українська сторона активізує роботу з російськими заводами для того, щоб виробники могли прискорити вихід на ринки України та Росії.

За результатами переговорів глави урядів України і Росії відзначили абсолютний рівень взаєморозуміння, взаємовигідний та інтенсивний розвиток відносин між країнами, а також підкреслили, що докладуть усіх зусиль для того, щоб співробітництво і в подальшому базувалося на національних інтересах обох держав (*Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>). – 2010. – 28.06*).

Аналітика

**О. Ворошилов, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.**

Экономическая составляющая обращения Президента В. Януковича к народу Украины в оценках политиков и экспертов

3 июня Президент Украины В.Янукович обратился к гражданам Украины с посланием, в котором обозначил основные положения внутренней и внешней политики, а также указал направления будущих реформ.

Главный смысл его выступления сводился к тому, что сегодня страна впервые за годы независимости получила шанс провести системные реформы и стать конкурентоспособной на международной арене, а также привлекательной для собственных граждан.

«Кризис засвидетельствовал окончательную исчерпанность существующей экспортно-сырьевой модели. Одновременно он стал катализатором новых модернизационных реформ», – подчеркнул глава государства.

Первое направление реформ – это устойчивый экономический рост. Украина благодаря проведению экономических реформ должна увеличить темпы роста экономики до 6–7 % в год, заявил Президент Украины В.Янукович. Это требует комплексных мер по стабилизации государственного бюджета, реформы налоговой системы, ускоренного развития финансового сектора, реформы межбюджетных отношений. Целью реформы государственных финансов должно быть усиление связи между фискальной и социально-экономической политикой государства. Будет введено среднесрочное бюджетное планирование.

Кроме того, он добавил, что в Украине в течение пяти лет будет завершена приватизация государственного имущества.

Глава государства также выступил за создание прозрачного рынка земли, заявил, что нужно устранить ограничения на экспорт сельхозпродукции и увеличить экспорт технологий. По словам Президента, необходимо обеспечить доход страны от экспорта украинских технологий, научно-технических разработок и образовательных услуг до 1 млрд долл. в год.

В целом же реализация реформ по 21 направлению должна позволить стране через четыре года достичь ежегодных темпов роста ВВП не менее чем на 5 %, снизить инфляцию с 13 до 6 %, энергоемкость экономики – на 20 %, уровень поддержки энергетики, угольной, нефтегазовой и жилищно-коммунальной отраслей – на 60 %.

Как отмечает политолог И.Полищук, по масштабу и системности подходов это послание ничем не уступает плану Л.Кучмы от 1994 г., который пафосно был назван «Путем радикальных экономических реформ». Эксперт считает, что мы получили примерно ту же самую повестку дня, что и 5–7 лет назад, и «если хотя бы половину озвученного плана реформ новый Президент сможет выполнить, ему простят ... наметившиеся проблемы с демократией».

Члены Кабинета Министров называют обращение Президента Украины к народу «всеобъемлющим и мощным». «Мощное послание. Осталось его воплотить в жизнь», – сказал в интервью агентству Интерфакс-Украина министр экономики Украины В.Цушко.

В свою очередь вице-премьер по аграрным вопросам В.Слаута считает реальными для выполнения задачи, определенные Президентом в его обращении. «Всеобъемлющее, мощное послание. Мне понравилось, что Президент читал это послание осознанно», – отметил он.

А представителю Президента Украины в АР Крым С.Куницину обращение Президента «очень понравилось». «Очень концентрированное, точное. Я бы сказал, с инженерной точки зрения, безукоризненное выступление, расставлены четкие приоритеты. Президент Украины поставил четкие задачи. Они предельно понятны. Нужно их исполнять точно, по-военному и, как говорится, вчера», – отметил С.Куницин.

Что касается партнеров Партии регионов по коалиции, то Блок Литвина готов участвовать в реализации программы Президента В.Януковича, положения которой он озвучил в своем обращении к украинскому народу. Об

этом, в частности, заявил лидер фракции Блока Литвина И.Шаров. «Масштабно», – прокомментировал он обращение главы государства. «В отношении воплощения – мы готовы поддержать», – сказал депутат. Отвечая на вопрос, убедил ли его Президент в серьезности своих намерений по реализации данного плана, И.Шаров сказал: «В целом – да. Но некоторые вещи можно было бы сюда не включать».

Со своей стороны, лидер Коммунистической партии Украины П.Симоненко надеется, что задачи, обозначенные Президентом в обращении к народу, не будут просто декларацией.

Он сообщил, что оценки ситуации в Украине, которые были даны В.Януковичем, созвучны с позицией коммунистов. «В части постановочных задач, безусловно, они созвучны с той программой, которая была основой избирательной кампании В.Януковича, а с другой стороны – определены новыми возможностями и потенциалом страны», – отметил лидер коммунистов. «Поэтому, я считаю, что это только заявка того, чем мы будем заниматься дальше», – сказал П.Симоненко, добавив, что многое из сказанного необходимо проанализировать с точки зрения ресурсного обеспечения.

Лидер КПУ также подчеркнул, что важно обеспечить контроль за выполнением обозначенных задач. «Понятно, что задачи поставлены амбициозные и сильные. А с другой стороны – ресурс, который будет использован, либо будет действительно решать вопросы для народа Украины, либо это будет очередная декларация. Поэтому, я надеюсь, что это все-таки будут конструктивные меры», – отметил П.Симоненко.

В свою очередь критики уже успели назвать этот документ набором благих пожеланий, имеющих самый общий характер.

Так, лидер крымских коммунистов Л.Грач считает, что после обращения Президента «сомнения относительно направленности его курса, еще оставшиеся у многих украинских граждан, окончательно исчезли. Стало очевидно, что В.Янукович не собирается выполнять взятые им предвыборные обязательства».

Л. Грач также обращает внимание на то, что «много говорится в программе и о необходимости модернизационного развития украинской экономики. Однако, если присмотреться внимательнее, то выяснится, что под этим имеется в виду обновление при поддержке государства оборудования предприятий энергетической, угольной и нефтегазовой сферы, которые в своем большинстве уже оказались в руках олигархических структур. А те, что еще находятся в собственности государства, власть собирается передать под контроль частникам, – в президентской программе провозглашается необходимость массовой приватизации (за счет поступлений от нее предполагается покрывать часть бюджетных расходов). Здесь дело даже не в абсурдности затеи, связанной с продажей предприятий в период кризиса, когда отсутствует спрос на промышленную продукцию, а значит, нет желающих вкладывать деньги (стоимость которых резко повысилась в условиях спада) в ее производство. Понятно, что в такое время можно только

раздать государственные предприятия по льготным ценам, приближенным к власти олигархическим структурам».

Лидер крымских коммунистов делает вывод, что «как из текста программы, так и из президентской речи ясно следует, что социально-экономическая политика власти в главных чертах останется неизменной. Она по-прежнему будет определяться интересами олигархических группировок. При этом новая власть намерена отказаться как от националистических заскоков В.Ющенко, так и от популистских порывов Л.Кучмы. Она будет последовательно и неуклонно защищать интересы олигархии».

Два момента в обращении Президента Украины В. Януковича настораживают лидера Соцпартии Украины А.Мороза: завершение приватизации, в энергетике в том числе, и краткое высказывание «прозрачный рынок земли».

«По первому поводу можно вести дискуссию, учитывая, что государство не может выпускать из рук энергетику (нуждающуюся, к тому же, в огромных и срочных инвестициях), помня, что приватизация первых пяти облэнерго 10 лет тому назад (по инициативе Ю.Тимошенко) привела к удвоению тарифов на электроэнергию для населения по всей стране», – заявил А.Мороз.

«А второй повод просто дискуссией не завершить. Земля – это Рубикон, это основа государственности. Да, правонарушений здесь огромное количество, бигборды над дорогами о продаже земли только фиксируют присвоение частными лицами чужого права, их наплевательское отношение к закону», – добавил он.

При этом лидер социалистов отметил, что рынок земель сельхозназначения – это «катастрофа с необратимыми последствиями». «Готов ли рисковать таким образом Президент? Его предшественники (Л.Кучма, прежде всего) в этой сфере много наследили, но границу не перешли», – считает лидер СПУ.

Критикуют озвученную в обращении В. Януковича программу реформ и в БЮТ.

«Все это, на мой взгляд, является пустыми бумажками, которые расходятся с тем, что реально сегодня делает Янукович в стране», – заявила, в частности, экс-премьер Ю. Тимошенко. Она также прогнозирует, что вместо обещанных реформ уже осенью будет всплеск инфляции – вследствие несбалансированной монетарной политики власти и Нацбанка.

Зампред Верховной Рады Н.Томенко также считает, что послание к народу носило исключительно декларативный характер. Вице-спикер сомневается и в необходимости некоторых мер, озвученных Президентом. В качестве примера Н.Томенко привел намерение приватизировать в течение пяти лет все имущество, которое еще остается в госсобственности. По его словам, «либеральный» подход властей будет встречен критикой со стороны фракции Компартии, которая входит в правящую коалицию. Ведь, как известно, коммунисты являются яркими сторонниками сохранения как можно большего количества предприятий в собственности государства.

Кроме прочего, вице-спикер парламента скептически оценил реальность планов В.Януковича относительно того, что Украина через 10 лет окажется в двадцатке самых развитых стран мира.

«Я считаю, что это не просто абсурд, но и удар по имиджу Украины. Это вредит Украине и смещает акценты адекватной государственной стратегии», – подытожил Н.Томенко.

По мнению премьера оппозиционного правительства С.Соболева, «подобные казусы» в выступлении возникли прежде всего потому, что его должны были услышать представители Международного валютного фонда.

В то же время А.Турчинов считает, что приватизация, которую намерена провести команда власти, может даже угрожать безопасности государства. Политик уверен: объектами приватизации могут быть ключевые «киты» украинской экономики, такие как газотранспортная система, ядерные объекты и железная дорога.

Считают декларативным обращение Президента В. Януковича к народу и в «Нашей Украине». Так, депутат Верховной Рады, член фракции Блока «Наша Украина – Народная самооборона» А. Парубий заявил, что «выступление было исключительно декларативным, поскольку власть не собирается выполнять все то, о чем говорил В. Янукович». Вместе с тем он отметил, что текст обращения Президента был неплохой.

Также в НСНУ высказываются мнения о том, что вместо обещанных реформ власть стремится реализовать «Основные направления деятельности правительства РФ», а «антикризисная стратегия» власти сводится к незатейливому тезису «все продать, деньги поделить».

А народный депутат фракции «Наша Украина – Народная самооборона» К.Куликов заявил, что хотя он является союзником Президента в ряде позиций, высказанных в послании, однако задался вопросом об искренности убеждений В.Януковича.

Со своей стороны, политолог, руководитель социологической службы «Украинский барометр» В. Небоженко убежден, что «ничего нового и конкретного в послании Президента В. Януковича к народу Украины мы не услышали. Вместо этого мы наблюдаем обычную картину расхождения слов и дел. Президент Украины сначала что-то делает, а потом мучительно подыскивает слова, чтобы как-то разъяснить свои поступки». «Текст, озвученный ...Януковичем, ничуть не лучше и ничуть не хуже того, что в свое время говорили украинскому народу Кучма и Ющенко», – заявил В.Небоженко

«Серьезно говорить о том, каким Президентом стал Янукович, еще нельзя. Многие прояснятся к Новому году, поэтому пока обращение к нации – это заявление пока еще неполноценного главы государства. Такими текстами «молодые демократии» щедро кормят МВФ и другие финансовые структуры в надежде получить очередные транши кредитов», – заключил политолог.

В свою очередь В.Геец, директор Института экономики и прогнозирования НАН Украины отмечает: «Что касается программы как

таковой, то в целом она соответствует требованиям времени, довольно системно выстроена и дает ответы на целый ряд актуальных проблемных вопросов. ...Мы можем говорить, что акцент сделан правильный, но возникает целый ряд дополнительных вопросов, все еще требующих адекватных ответов, а они не до конца понятны, поскольку государство взяло на себя чрезмерные обязательства. Особенно это важно потому, что в мире, по моему мнению, уже началась вторая волна кризиса. Соответственно, это может снова привести к снижению спроса и цен на продукцию металлургической промышленности. И также негативно будет влиять на динамику отечественной экономики, чересчур зависимой от состояния экспортного сектора, и соответственно, бюджетных поступлений».

Также эксперт обращает внимание на то, что задача дальнейшего расширения приватизации и сокращения доли государственной собственности до 25–30 % вступает в противоречие с настроениями населения, почти 65 % которого отрицательно относится к большой приватизации. Это создает нестабильный политический фон для будущих выборов. Поэтому, если такие намерения действительно существуют, надо коренным образом изменить подходы к приватизации, особенно в части того, чтобы обезопаситься от монопольного контроля над собственностью, обеспечения транспарентности самой приватизации.

В. Пинзенек, экс-министр финансов, председатель Украинского фонда поддержки реформ считает, что «программа системная, охватывает почти весь спектр необходимых стране реформ. Это профессиональный документ, который готовили специалисты. В части главного вызова для страны – большого бюджетного дефицита и нарастающего государственного долга – ответов в соответствующем блоке нет, он скорее декларативный. Но такие ответы есть в других разделах. Изменения в пенсионной системе и энергетическом секторе – шаги в правильном направлении. Однако глубина этих реформ и сроки их реализации (преимущественно результативные только в следующем году) недостаточны для немедленной и столь необходимой реакции на критическую нехватку средств в государственной казне. Тем более что некоторые меры других разделов усилят бюджетный дефицит».

В то же время, убежден эксперт, ключевая проблема программы не в этом. «Есть ли у этой программы заказчик (потребитель), есть ли политический запрос на предложенные реформы? Ответ на этот вопрос легко найти в действиях, которые декларировала, декларирует, а главное, осуществляет нынешняя власть. Поскольку они диаметрально противоположны заложенным в программе. Ярким примером этого является Государственный бюджет на 2010 г. – главный документ в плане реализации реформ. Программа предусматривает сокращение дефицита бюджета в текущем году до 5,3 % ВВП с тем, чтобы при ежегодном сокращении его на 1 % довести дефицит до уровня 2 % ВВП в 2013–2014 гг. Вместе с тем реально в бюджете текущего года дефицит составляет почти 16 % ВВП. Именно такая сумма дефицита набегает наряду с официальной цифрой бюджета в

57,7 млрд грн вместе с суммами расходов на рекапитализацию банков, дотаций на газ, суммами завышенных доходов бюджета и т. д. Складывается впечатление, что подготовленный документ имеет единственное назначение – Международный валютный фонд, возможность получения средств от него. Поскольку при условии отсутствия политического запроса на изменения правильные намерения так и останутся на бумаге, а пятилетка реформ умрет, так и не родившись», – делает вывод В.Пинзеньк.

Весьма умеренную оценку качества программы экономических реформ на 2010–2014 гг. дает экс-заместитель министра финансов, президент ГО «Народні фінанси» А. Савченко: «С одной стороны, авторы понимают (с разной степенью глубины) большинство проблем нашей нереструктуризированной за последние 10–12 лет экономической системы. Это – большой плюс программы. Но, с другой стороны, дальше очень умеренных и осторожных, более того, очень общих и неконкретных рекомендаций и обещаний (это не реформы...) они не идут».

М. Гончар (Центр «НОМОС»), анализируя предлагаемую реформу нефтегазовой промышленности, отмечает, что она «вызывает странные ощущения. Сектор, являющийся ахиллесовой пятой экономики и политики Украины, заслужил весьма скромное внимание разработчиков. Такое впечатление, что они руководствовались принципом умолчания или переключения внимания на другие направления. В качестве основных проблем нефтегазового сектора названы только четыре: высокая зависимость страны от импорта нефти и газа при низком уровне собственной добычи (около трети от общего объема потребления в 60,9 млрд куб. м газа в год); риск сокращения транзита нефти и газа через территорию Украины вследствие износа нефте- и газотранспортных сетей; огромная нагрузка на госбюджет из-за критического финансового положения НАК «Нефтегаз» (долг НАКа в 2009-м составил 2,5 % от ВВП); малый объем и низкое качество нефтепереработки. О нефтепереработке практически ничего не сказано, хотя в Украине – шесть нефтеперерабатывающих заводов (НПЗ), способных не только обеспечить нефтепродуктами потребности страны, но и экспортировать продукцию. Нефтепроводному транспорту вообще – ноль внимания, словно его и нет. ...Нет даже намек на необходимость проведения инвентаризации действующих нефте- и газодобывающих скважин и месторождений с целью выяснения и, если необходимо, восстановления госинтересов в этой сфере. Ни слова о Брюссельской декларации 2009 г. о модернизации газотранзитной системы. И это при том, что пишется о риске сокращения транзита из-за износа труб! Опять же – ни слова о диверсификации поставок нефти и газа, ни слова об энергетической независимости».

Не обошли вниманием обращение Президента Украины к народу и обозреватели СМИ. Что касается предложенной в нем программы реформ, то, по мнению ряда из них, в документе нет кардинально новых предложений, которые не рассматривались бы в Украине в годы независимости. Старые, но все еще актуальные предложения Президент

обещает реализовать в среднесрочной перспективе – до конца 2012 г. Через два года возможны также реструктуризация НАК «Нефтегаз Украины» и «Укрзалізниці» и ликвидация субсидирования в энергетике. На третьем этапе – к 2014 г. – планируется завершить масштабную приватизацию, снизить госдолю в экономике с 37 % до 20–25 %.

Оценку реформам «от Януковича» дало и «Зеркало недели». Издание, в частности, отмечает: «Результат коллективного труда ученых от экономики, бизнесменов от власти ...стал компромиссом, чтобы не сказать – паллиативом. По-другому, наверное, и быть не могло. Ибо над группой авторов довлело четыре наиболее значимых фактора. Во-первых, либеральный радикализм МВФ. Для услады взора которого отчасти и писалась программа. Во-вторых, консерватизм Н. Азарова и значительной части Кабмина, которым, с одной стороны, Президент отказал в статусе интеллектуального знаменосца реформ, а с другой – отвел роль их имплементатора. В-третьих, интересы крупного бело-голубого и триколонного бизнеса, а также интересы самого Президента, нешуточно вознамерившегося дозировать и перераспределять будущие трофеи олигархов. И, наконец, главный фактор: зависимость президентского рейтинга от реализации предлагаемых реформ. ...С учетом этих четырех факторов каждый из разделов программы получил сильную констатирующую часть, компромиссную постановляющую и, в большинстве случаев, размытую практическую – в части выполнения и проверки результатов».

Также «Зеркало недели» обращает внимание на то, что «из перечня сфер, подпадающих под реформирование, выпал целый ряд важнейших секторов экономики и правил ее жизнедеятельности. Например, во всей программе вы не найдете упоминания о металлургии и химии – отраслях, в которых работают и от которых зависят миллионы, которые несмотря на тотальную «налоговую минимизацию» являются бюджетообразующими и при этом, из-за цены газа, жирнодотируемыми. Вы не найдете раздела, посвященного кричащей необходимости включения антимонопольных механизмов и создания условий для реальной конкуренции. И уж, конечно, не обнаружите попыток обеспечить прозрачность собственности, без которой вся борьба с монополиями, коррупцией, тендерными и приватизационными махинациями, цензурой и за конкурентоспособность – пустые слова. Не встретите четко поставленных задач, призванных обеспечить жизненно важное для Украины энергосбережение; не найдете цифр, характеризующих нынешний энергобаланс страны и показателей его изменения, обозначающих цель, к которой мы стремимся в 2014 г.». Зато, продолжает издание, «бизнес-интересы в документе просматриваются куда четче многих других финишных результатов. Например, шахты следует приватизировать до 2012 г. К этому же сроку государство избавится от облэнерго. Тепловые электростанции продадут до 2014-го. При этом бюджетное финансирование шахт до 2016 г. предопределено держать на уровне 2009-го».

«И все же, несмотря на колоссальный скепсис оппозиции и сдержанный

– самой команды власти; отсутствие в программе четкости целей и впечатляющего IQ-креатива методов – сама попытка властной команды создать подобный документ является позитивом», – считают в «Зеркале недели».

Обозреватели также обращают внимание на то, что, декларируя главную задачу реформирования, Президент несколько раз противоречил сам себе: «Он то объявлял, что Украина в скором времени войдёт в число ведущих экономик мира, то вспоминал о плачевной ситуации в стране и предупреждал слушателей, что нас ждут «тяжёлые испытания».

Как пишет «Сегодня» в статье «План Януковича», в программе много непопулярных мер, которые давно требовал ввести МВФ. Среди плюсов отмечается создание зоны свободной торговли с ЕС и Россией, уменьшение количества разрешений для предпринимателей и введение налоговых каникул для малого бизнеса.

В СМИ также встречается довольно детальный анализ заявления Президента В. Януковича о том, что за 10 лет Украина войдёт в двадцатку развитых стран мира. Обращается внимание на то, что в рейтинге Всемирного банка, где в качестве универсального мерил развития взят годовой национальный доход, разделённый на численность населения, Португалия занимает лишь 50-ю позицию, Япония на 30-м месте, в двадцатку не входят даже Франция с Германией, Украина – на 125-й строчке рейтинга. Таким образом, обозреватели высказывают сомнения в реальной возможности для Украины в течение 10-ти лет осуществить запланированный рывок.

Также некоторые СМИ отмечают, что заявление В. Януковича относительно экспортно-сырьевой модели прозвучало несколько декларативно, поскольку финансовой основой Партии регионов являются люди, бизнес которых построен именно на данной модели. В то же время сама программа реформ является не чем иным, как попыткой просто сбалансировать сферу государственных финансов.

Что касается западных экспертов, то общая направленность на реформирование Украины вызывает сдержанное одобрение.

В частности, немецкий политолог А.Рар, комментируя обращение В. Януковича к народу, отметил: «Мне кажется, у Януковича было правильное выступление. Нужно расставить точки над “i”. Есть понимание того, что в стране будет происходить ближайшие четыре года. И с экономической точки зрения будет нормализация отношений». «У Януковича есть большой кредит доверия на проведения экономических реформ. Для этого есть достаточно большая критическая масса», – подчеркнул эксперт.

В то же время в МВФ считают слишком общим план реформ, предложенный руководством Украины. Об этом, в частности, заявил постоянный представитель МВФ в Украине М. Альер на презентации программы реформ в Администрации Президента. «Этот отчёт даёт комплексный анализ проблем, с которыми сталкивается Украина, однако

рекомендации являются слишком обобщёнными, чтобы гарантировать, что они обеспечат решение существующих проблем. Важно, чтобы детализированный план действий усиливал план реформ, предлагая более амбициозный план-график имплементации реформ», – заявил М. Альтер.

Довольно скептически оценивает перспективы реформ в Украине руководитель киевского представительства немецкого Фонда Конрада Аденауэра Н. Ланге. Он высказал мнение, что Украина не продвинется вперёд без внутривластных, экономических и социальных реформ, но они сомнительны при нынешней власти. «Мы уже много слышали о реформах, но пока что не видели ни конкретного плана реформ, ни шагов в этом направлении. Мне кажется, что это большое, гетерогенное правительство не может быть здесь особо полезным», – заявил он.

Эксперт отметил: «Опыт свидетельствует, что для успешного продвижения реформ нужна относительно маленькая команда, которая бы придерживалась чёткого курса». «Сейчас мы имеем, например, трёх министров, а то и больше, которые отвечают за экономику. Все они имеют разную политическую почву. Они были выдвинуты разными партиями и, возможно, представляют разные экономические группы. Наверное, следует ожидать, что как только речь зайдёт о конкретных проектах реформ, эти члены правительства начнут спорить между собой», – предполагает Н.Ланге. «Я настроен не очень оптимистично в отношении решительного начала воплощения в жизнь необходимых реформ», – признался он.

В целом же большинство экспертов, анализируя экономическую составляющую обращения Президента Украины к народу, сходятся во мнении, что В.Янукович решил воспользоваться «победным заделом» и предложить реформы со значительной либеральной составляющей. Процесс же трансформации «крепкого хозяйственника» в политика-либерала зачастую объясняется не высокой миссией, а тем, что В.Янукович хорошо понимает: у него нет времени на промедление и эксперименты, которые не найдут поддержки у международных финансовых организаций. Кроме того, первые результаты предложенных Президентом реформ граждане Украины должны ощутить уже осенью текущего года, в противном случае нынешний довольно высокий уровень популярности Партии регионов будет снижаться.

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

Місцеві вибори. Коли і як?

Уже більше півроку точаться жваві дискусії щодо дати проведення місцевих виборів. Місцеві політики готуються до виборів, але вищий законодавчий орган змушує їх регулярно переглядати свої плани та стратегії. Спочатку Верховна Рада України призначила місцеві вибори на 30 травня 2010 р. Постановою «Про призначення чергових виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів у 2010 р.» від 20 жовтня 2009 р.,

спираючись на положення, викладені в пояснювальній записці до проекту постанови, які вказують на таке: «...Згідно з діючою редакцією ч. 1 ст. 141 Конституції України до складу сільської, селищної, міської, районної, обласної ради входять депутати, які обираються жителями села, селища, міста, району, області на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Така редакція ч. 1 ст. 141 Конституції України була встановлена в результаті внесення Законом України № 2222-IV від 08.12.2004 р. змін до Конституції України, в результаті чого чотирирічний термін повноважень депутатів місцевих рад було збільшено. Однак, відповідно до п. 1 Прикінцевих та перехідних положень цього закону положення ч. 1 ст. 141 Конституції України в редакції цього закону набирають чинності з дня набуття повноважень Верховною Радою України, обраною у 2006 р.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 90 Конституції України, повноваження Верховної Ради України припиняються в день відкриття першого засідання Верховної Ради України нового скликання. Як відомо, перше засідання Верховної Ради України п'ятого скликання, обраної 26 березня 2006 р., відкрилося 25 травня 2006 р. Тобто положення Конституції України про п'ятирічний термін повноважень депутатів місцевих рад набрало чинності лише з 25 травня 2006 р., а тому всі депутати, які були обрані на чергових виборах 26 березня 2006 р., мають чотирирічний строк повноважень, який закінчується в 2010 р.

Враховуючи наведене, можна зробити висновок, що оскільки на момент проведення чергових виборів 26 березня 2006 р. ще діяла стара редакція ч. 1 ст. 141 Конституції України, яка закріплювала чотирирічний строк повноважень депутатів місцевих рад, то наступні чергові вибори мають бути проведені саме в 2010 р....».

Отже, враховуючи викладені аргументи, призначення місцевих виборів, місцевих рад та відповідних голів на 30 травня 2010 р. виглядало дуже логічним. Варто також відзначити, що ця постанова отримала 390 голосів на свою підтримку у Верховній Раді, і свої голоси за неї віддали в переважній більшості представники всіх парламентських фракцій.

16 лютого 2010 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про визнання такою, що втратила чинність, Постанови Верховної Ради України “Про призначення чергових виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів у 2010 р.”» і, таким чином, відмінила проведення виборів 30 травня 2010 р., відклавши на невизначений термін вирішення цього питання. Автором проекту постанови був народний депутат України Ю.Кармазін. Парламентарі підтримали таке рішення, керуючись тим, що, як вказано в пояснювальній записці до проекту постанови, «...відсутність до цього часу затвердженого законом Державного бюджету України на 2010 р. не дасть можливості профінансувати проведення місцевих виборів у порядку, встановленому Законом України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”».

Ряд громадських організацій, зокрема Комітет виборців України, юристи та політологи заявили, що відміна місцевих виборів без визначення конкретної дати їх проведення є намаганням Верховної Ради України на власний розсуд змінювати та тлумачити положення чинної Конституції України. Разом з тим експерти наголосили, що антиконституційні спроби продовжити перебування посадових осіб місцевого самоврядування при владі є намаганням узурпації влади представниками певних політичних сил в українському парламенті.

Таку постанову підтримали 250 народних депутатів, у переважній більшості ті, що входять до складу сьогоднішньої правлячої коаліції, та майже половина фракції «Наша Україна – народна самооборона». Не підтримала постанову фракція БЮТ. Варто відзначити, що таке рішення парламенту без особливого ентузіазму зустріли ряд посадових осіб органів місцевого самоврядування та політики місцевого рівня, які планували взяти участь у місцевих виборах.

Після скасування місцевих виборів 30 травня в парламенті було зареєстровано ряду постанов про призначення чергових виборів до місцевих рад. Зокрема, на розгляді Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування перебуває понад 10 законопроектів про внесення змін до Закону «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», які пропонують різні дати проведення місцевих виборів. Так, заступник Голови Верховної Ради М.Томенко (БЮТ) пропонує провести місцеві вибори 27 березня 2011 р., А.Яценюк (НУ – НС) – 31 жовтня 2010 р., «бютівці» Г. Задирко та В.Каплієнко – 27 червня 2010 р., а В. Коновалюк (Партія регіонів) – 7 листопада 2010 р.

Водночас запропоновані законопроекти відображають різні погляди на виборчу систему, за якою слід проводити місцеві вибори, оскільки недосконалість діючої системи виборів і необхідність її зміни стала однією з підстав для перенесення виборів з 30 травня на пізніший термін. Так, повернення до самовисування передбачає законопроект авторського колективу В.Кириленка, В.Мойсика та О.Гуменюка. Це, переконані парламентарії, повною мірою поновить узурповане чинним виборчим законом конституційне право громадян вільно обирати та бути обраними до міських, районних у містах, районних, обласних рад, Київської та Севастопольської міських рад, Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Однак Головне науково-експертне управління вважає, що зміни, передбачені в проекті, мають переважно косметичний характер, бо полягають у суто механічному вилученні з чинного закону згадки про «виборчі списки», «багатомандатні округи» тощо.

Запровадження мажоритарної системи для рад усіх рівнів, у тому числі й Верховної Ради АРК, передбачено й у проекті народного депутата В.Коновалюка. Цей законопроект більш комплексний. У ньому, зокрема, містяться розділи про виборчі комісії, складання та уточнення списків тощо. Суттєвою новелою законопроекту є відмова від надання права висувати

кандидатів блокам місцевих партійних осередків. Натомість це право надається громадським організаціям.

Проект народного депутата В. Каськіва передбачає запровадження диференційованого підходу до обрання сільських, селищних і міських голів: вибори сільських, селищних голів мають проводитися за «мажоритарною» відносною більшістю в єдиному одномандатному окрузі, межі якого збігаються з межами села, селища. А вибори міських голів – за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшої (понад 50 % голосів) в єдиному одномандатному окрузі, межі якого збігаються з межами міста. Однак аналітики зауважують: посади голів села, селища та міста мають однаковий правовий статус, тож варто запровадити для них єдину схему – мажоритарну виборчу систему абсолютної більшої з проведенням, у разі необхідності, другого туру.

Така ідея міститься в проекті К.Куликова. Він пропонує застосовувати її в містах з населенням понад 100 тис. мешканців. Адже діюча система виборів, на його переконання, у містах із великою кількістю населення (понад 100 тис.) не завжди є дієвою. Досить часто результати перегонів не влаштовують велику кількість виборців. Водночас застосовувати два тури в містах (селищах та селах) з невеликою кількістю населення, на думку парламентарія, недоцільно. Оскільки їхні бюджети не зможуть забезпечити витрати на другий тур.

Обирати міських голів за «мажоритарною», але в один тур, пропонують народні обранці М. Катеринчук, О. Боднар, А. Мартинюк, О.Омельченко, В.Каськів, В. Бондаренко та О. Костусєв. Їхній законопроект розмежовує вибори міського голови в містах з чисельністю населення до і понад 75 тис. осіб. Так, у містах з чисельністю менше 75 тис. зберігається діюча на сьогодні мажоритарна система відносною більшої. У решті випадків – застосовуватиметься система абсолютної більшої.

Наразі цей документ уже пройшов процедуру першого читання і за висновком головного юридичного управління може бути ухвалений у другому читанні та в цілому. Щоправда, його розгляд у сесійному залі вже двічі переносили.

За впровадження відкритих списків ратують народні депутати І. Кріль і Л.Оробець. Відповідно до їхнього проекту, відкриті списки формуватимуться шляхом закріплення місцевими партійними організаціями за кожним з територіальних виборчих округів від одного до трьох кандидатів. Таким чином, переконані вони, збережеться не лише конкуренція між опонентами з різних політичних партій, а й уводиться принцип «змагальності всередині місцевої партійної організації», який спонукатиме кожного депутата тісніше співпрацювати з виборцями.

Натомість проект Р.Князевича та С.Міщенка передбачає зведення в часі (одночасне проведення) чергових виборів депутатів Верховної Ради АРК з виборами депутатів місцевих рад та сільських, селищних і міських голів. Це, впевнені вони, скоротить видатки державного бюджету на проведення виборчої кампанії. Наразі застосування такої норми поки що неможливе.

Адже з огляду на різні терміни повноважень депутатів та міських голів (п'ять та чотири роки відповідно) надалі вибори до рад та голів не збігатимуться в часі.

Щоправда, законодавці вже спробували вирішити цю проблему. Нещодавно до Конституційного Суду було направлено проект закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо строків повноважень Верховної Ради АРК, місцевих рад та сільських, селищних та міських голів)», авторами якого є депутати від БЮТ, зокрема керівник фракції І. Кириленко. Цей проект передбачає продовження термінів повноважень усім депутатам місцевих рад та сільським, селищним і міським головам, обраним на чергових виборах у 2006 р. терміном на чотири роки ще на один рік та проведення місцевих виборів 27 березня 2011 р.

Згідно з постановою, проект закону про зміни до Конституції щодо строків повноважень Верховної ради Криму, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів направлено до КС як невідкладний.

Як стверджують деякі джерела, поява цього проекту була пов'язана насамперед з бажанням змістити з посади київського мера Л.Черновецького. Недавнє рішення КС позбавило опозицію шансу переобрати його найближчим часом. Суд підтвердив очевидне: термін повноважень міського голови відлічується з моменту підбиття підсумків останніх виборів мера, неважливо – чергових чи дострокових, тобто з 2008 р.

Вихід з цієї ситуації у БЮТ знайшли через внесення змін до Конституції, що давали б змогу обирати всю місцеву еліту на п'ять років і в один день. Якби КС з такою постановкою питання погодився, то його рішення стосовно Л.Черновецького відразу втрачало б сенс.

Попереднє обговорення в КС цього питання дає підстави прогнозувати, що Конституційний Суд планує визнати конституційною уніфікацію повноважень місцевих рад і міських голів, а також визнати необґрунтованою спробу вписати до Конституції конкретну дату проведення будь-яких виборів.

Розмови про майбутні вибори до місцевих органів влади активізувалися після несподіваної заяви Президента В.Януковича в інтерв'ю трьом українським телеканалам про те, що вибори до місцевих органів влади мають відбутися 31 жовтня. «Конституція вимагає провести (місцеві) вибори цього року. Відкладати їх – означає порушувати Основний закон. Це неприпустимо, і я на це ніколи не піду», – сказав глава держави, наголосивши, що вибори повинні відбутися за новою виборчою системою. «Практично всі політичні сили висловились за те, що виборче законодавство необхідно змінювати. Тому нам треба домовлятися сьогодні, щоб відповідні законопроекти були відпрацьовані, узгоджені між політичними силами, розглянуті і прийняті в парламенті. Я вважаю, що на селищному рівні треба проводити мажоритарні вибори, щоб люди своїх депутатів знали, щоб вони були закріплені за територіями. Я за таку систему», – наголосив В.Янукович.

Напередодні рішення про ініціювання виборів до місцевих органів влади на 31 жовтня 2010 р. прийняли керівники Партії регіонів на засіданні

Політради партії. Про це повідомив голова парламентського Комітету з питань правосуддя С.Ківалов. «Партія регіонів виступає за те, щоб не порушувалася Конституція, і вибори мають бути проведені цього року. Тому й прийнято таку ініціативу. Проте ми не можемо приймати це рішення самостійно і повинні врахувати думку партнерів по коаліції. Найближчим часом ми обговоримо це з Блоком Литвина та комуністами і пропонуватимемо відповідне рішення Верховній Раді. Також Рада повинна прийняти зміни до виборчого законодавства про систему виборів у місцеві органи влади 50 на 50 за винятком сільрад, де має бути чиста «мажоритарка»», – заявив С.Ківалов.

Отже, головне пояснення «регіоналів» з приводу нової дати місцевих виборів – не допустити порушення Конституції. Ще одним аргументом стала позиція Парламентської асамблеї Ради Європи, яка заявила, що дуже стурбована скасуванням виборів в Україні. «Представники моніторингового комітету Парламентської асамблеї Ради Європи говоритимуть з українськими високопосадовцями щодо ситуації зі скасування виборів до місцевих рад та про те, чому так довго Україна не може визначитися з датою проведення цих виборів», – заявив представник Генерального секретаря Ради Європи А. Петерсон. Утім, в інтерв'ю «Німецькій хвилі» він сказав, що поки що невідомо про якісь конкретні двосторонні зустрічі. «Є претензії щодо скасування дати виборів. Але я сподіваюся, що дуже скоро повернуться до цього питання, аби визначити час регіональних виборів. Не можна відкладати це надовго», – сказав А.Петерсон.

Ідея прискорити вибори до місцевих рад не сподобалася Голові ВРУ В.Литвину. Він наполягає, що вони мають відбутися 27 березня 2011 р. «Я думаю, що провести вибори, якщо дотримуватися всіх правил, норм і процедур, у цьому році просто неможливо», – заявив спікер на прес-конференції у Харкові.

На його думку, щоб нові вибори «не відроджували гострі політичні протистояння», необхідно внести цілий ряд змін до Конституції та Закону «Про вибори». В.Литвин зауважив, що насамперед потрібно уніфікувати терміни перебування на посадах депутатів місцевих та голів – каденції доцільно зрівняти до п'яти років через внесення змін до Конституції. За словами спікера, узгодження змін до Конституції та експертиза Конституційного Суду дає можливість ухвалити необхідні поправки не раніше вересня 2010 р. «Внести зміни до Конституції, якщо не буде окремих точок зору, а будуть виконуватися домовленості, можливо лише у вересні. Якщо у вересні внести зміни до Конституції, то вибори в жовтні провести аж ніяк не можна», – вважає В.Литвин.

Наступним кроком, на його думку, має бути визначення в Конституції норми про загальну обов'язковість чергових виборів і скасування рішення КС про те, що «депутат чи голова, обрані на дострокових виборах, повинні працювати повний термін». «Якщо ми в законодавчому плані через зміни до Конституції не визначимо, що всі вибори дострокові мають право на існування до загальних виборів по країні, ми не збережемо країну. Це десь близько тисячі виборів. Якщо залишити все без змін, то потрібно буде

Верховній Раді України, по-перше, слідкувати, коли закінчатся терміни кожної сільської, селищної, міської, районної, обласної ради. І заздалегідь до визначеного законом терміну оголошувати про виборчу кампанію», – зауважив В.Литвин. Це, за словами спікера, перевантажить роботу ВР.

«Наприклад, з 2006 р. було ухвалено рішення про проведення майже тисячі дострокових місцевих виборів. Скоро ми ще голосуватимемо про проведення дострокових виборів. Якщо слідувати цій логіці, то нам доведеться за кожною місцевою радою ухвалювати рішення про дострокові вибори. Тому за умови, коли ВР, отримавши висновок КСУ, зможе проголосувати цей законопроект на поточній сесії і направити його до КСУ, у разі потреби внісши до законопроекту ті або інші зміни, то на початку наступної сесії, у вересні, ми можемо прийняти його в остаточній редакції не менше ніж 300 голосами. Тоді в правовому плані проблема легітимності буде вирішена. Якщо цього не відбудеться, то виникне питання про легітимність місцевих органів влади, і це буде прямою відповідальністю з боку ВР. Але я сподіваюся, що здоровий глузд у нас спрацює», – сказав В.Литвин.

Потім, на думку Голови ВР, необхідно прийняти Закон «Про вибори», де буде чітко визначена виборча система, за якою відбуватимуться наступні вибори. Витрати на вибори мають бути прописані в Держбюджеті. «Саме з огляду на необхідність унормувати ці питання і була моя пропозиція, що наступні вибори мають відбутися 27 березня 2011 р.», – підкреслив В.Литвин.

При цьому політик визнав, що «ще є шанс» провести місцеві вибори в цьому році, а «регіонали» обіцяли до розробки законопроекту порадитися з партнерами по коаліції.

Критично поставилася до перспективи проведення виборів до місцевих рад восени 2010 р. опозиція. Віце-спікер парламенту «бютівець» М. Томенко назвав проведення виборів восени рішенням неконституційним. «За Конституцією вибори треба було проводити навесні 2010 р., – уточнив М.Томенко, – але оскільки це рішення було скасовано, далі шлях був таким: почати вносити зміни в Конституцію, для того щоб вийти на можливу іншу конституційну версію». Він вважає, що вибори восени викликані «політичною доцільністю». Адже, за оцінкою експертів, до весни рейтинг правлячої партії може знизитися, зважаючи на економічні проблеми в країні. Натомість на сьогодні він залишається доволі високим. Відтак, саме Партії регіонів вигідні місцеві вибори якнайшвидше.

Лідер БЮТ Ю.Тимошенко заявила, що виступає за конституційний підхід до вибору дати проведення виборів до місцевих органів влади. «Єдина була конституційна дата проведення виборів – це 31 травня. Немає в Конституції, не прописано інших дат і не прописано іншого порядку, і тому 31 жовтня – це абсолютно неконституційно, це призведе до того, що тоді кожна партія, яка прийшла до влади, буде на свій розсуд встановлювати дати виборів», – заявила Ю.Тимошенко на прес-конференції в Сумах.

Водночас вона додала, що «в Конституції є певна позиція, яка дозволяє зробити певні висновки». «Ви знаєте, що в змінах до Конституції

передбачається, що всі представницькі органи – на п'ять років, у тому числі Президент на п'ять років, Верховна Рада – на п'ять років, мер – на п'ять років і місцеві ради – на п'ять років. Якщо йти за логікою змін до Конституції, то більш логічною і більш конституційною є дата 31 березня, коли спливає п'ять років роботи рад усіх рівнів», – пояснила вона.

Ю. Тимошенко вважає за необхідне внести зміни до Конституції, які б закріпили «всі дати і всі позиції». Вона також наголосила, що в разі відсутності можливості внесення таких змін до Конституції «після абсолютно легітимного терміну 31 травня є найлегітимніший термін – п'ятирічна робота представницьких органів, тобто 31 березня».

Глава опозиційного уряду С.Соболев вважає, що Президент України В.Янукович намагається сформувані найбільш зручні для Партії регіонів правила і терміни проведення місцевих виборів. «За його (Януковича) турботою про вибори стоїть не прагнення повернутися в конституційне поле, а бажання організувати вибори у найбільш слушний для Партії регіонів момент, сформувані найзручніші для Партії регіонів правила їх проведення і підігнати дату голосування під завершення формування власної адміністративної вертикалі, здатної перетворити ці вибори на фарс», – сказав С.Соболев.

На його думку, саме В.Янукович несе персональну відповідальність за антиконституційне скасування місцевих виборів, які повинні були пройти у травні. «Замість того, щоб виконувати Конституцію, нам пропонують змінювати виборчий закон, і невідомо, у якому режимі проводити вибори. Це є прямим порушенням Конституції», – підкреслив глава опозиційного уряду.

Водночас народний депутат від фракції БЮТ О.Ляшко заявив, що вибори не треба затягувати до 2011 р., їх слід провести якнайшвидше, наприклад, восени 2010 р. Оскільки рішення парламенту про перенесення виборів неконституційне, потрібно негайно врегульовувати питання з надання органам місцевого самоврядування легітимності.

Це можливо зробити лише через вибори, і чим швидше вони відбудуться, тим краще буде для країни, для людей, бо вони матимуть легітимні представництва і зможуть вирішувати свої питання. Це головний аргумент. Це вимога Конституції, якої треба дотримуватися...

Фракція НУ – НС, у свою чергу, висловила протид проведення місцевих виборів 31 жовтня 2010 р. Як заявив член НУ – НС А.Парубій, його фракція буде голосувати за ту дату проведення місцевих виборів, яка буде підкріплена рішенням Конституційного Суду. Він відзначив, що вибори місцевих голів і місцевих рад мають бути об'єднані. «Нунсівенць» Ю.Ключковський вважає, що місцеві вибори потрібно проводити у 2011 р. «Якщо ми проведемо вибори восени 2010-го, по-перше, вони пройдуть не в усіх територіальних громадах, і не всі органи оберуть, тому що сьогодні обрані на позачергових виборах голови місцевих рад мають повний строк повноважень і восени обиратися не можуть. Це означає, що надалі вибори проходитимуть у різний час. Щоб якось виправити ситуацію, потрібні зміни до Конституції. Але, оскільки їх можна ухвалити на осінній сесії, треба

прийняти новий закон про місцеві вибори. Це означає, що восени провести вибори ми не встигаємо. Можна вирішити цю проблему, а можна законсервувати назавжди», – вважає депутат.

Звісно, щоб законодавчо встановити дату місцевих виборів, потрібно зібрати більшість голосів у Верховній Раді. Попри несприйняття депутатами фракції Блоку Литвина ідеї осінніх виборів, у коаліції є реальний шанс домогтися позитивного голосування з цього питання завдяки голосам «перебіжчиків» з БЮТ і НУ – НС, кількість яких продовжує зростати. До того ж «за» можуть проголосувати й ті, хто формально залишається опозиціонером, але зацікавлений у наближенні виборів, скажімо, прибічники А. Яценюка. До речі, дату 31 жовтня для проведення виборів до місцевих рад у своєму законопроекті першим запропонував саме А.Яценюк. В його інтересах – якнайшвидші місцеві вибори, які дали б йому можливість конвертувати голоси, зібрані під час президентських перегонів, бодай у мандати депутатів місцевих рад. У якомога швидших виборах зацікавлений і С. Тігіпко. Він хоч і не депутат, але зібрати групу підтримки з опозиціонерів цілком здатен.

Показово, до речі, що звістка про можливе наближення голосування буквально гальванізувала тігіпківську «Сильну Україну»: вже знято ролики із закликом вступати до партії; на осінь по всій країні зафрахтовані борди.

Прагнення «регіоналів» наблизити в часі вибори до місцевих рад, на перший погляд, може видатися поспішним і невинуватим, зважаючи на те, що Верховна Рада вже прийняла постанову про проведення місцевих виборів 27 березня 2011 р., що перебуває на розгляді в Конституційному Суді. Однак партія влади має свою логіку. Вона полягає насамперед у тому, що не варто відкладати вирішення питання контролю над місцевими радами на завтра, якщо це можна зробити сьогодні.

Наразі Партія регіонів має безпрецедентно високий рейтинг від 38 % до 42 % голосів виборців – за результатами опитувань різних соціологічних фірм. Це рейтинг В.Януковича в першому турі президентських виборів плюс голоси ментально неукраїнського електорату, якому до вподоби швидкі дії нової влади на «російському фронті». Очевидно, що Партія регіонів прагне використати цей сприятливий момент, бо невідомо, що буде з її рейтингами у березні 2011 р.

Не варто відкидати й того, що це новий стиль Партії регіонів – робити все швидко, у тому числі проводити вибори. Крім того, вибори восени 2010 р. збільшують для нової влади період діяльності без виборів майже до двох років. Наступними черговими виборами мають стати вибори до Верховної Ради 2012 р. Майже дворічний період без виборів – те, що найбільше вкладається у концепцію стабільності від Партії регіонів. Це буде добре контрастувати з періодом діяльності попередньої влади, коли Україна не виходила з перманентного виборчого процесу. На це також розраховують стратеги Партії регіонів.

Керівник Інституту політичних, соціологічних і маркетингових досліджень В.Бондаренко відзначає, що В.Януковичу і його команді потрібно

повністю підпорядкувати вертикаль влади, а цього можна домогтися лише за повної перемоги на місцевих виборах. Тому під час виборчої кампанії буде застосований хоч прикритий і утаємничений, але тотальний адмінресурс. Тим паче, що вперше за останні роки Президент отримав повний контроль над силовими структурами і особливо СБУ.

Ю. Якименко вважає, що провести вибори 2010 р. теоретично можливо. «Голоси за таке рішення, думаю, наберуться. Адже опозиція теж повинна бути зацікавлена у швидкому проведенні виборів. Сьогодні є багато приводів для незадоволеності політикою Януковича, і на них особливо можна зіграти в центральних і західних областях».

За словами А.Биченка, директора соціологічної служби Центру Разумкова, позиції «регіоналів» можуть ослабнути, і осінь – крайній термін для виборів. Блок Литвина втратить у представництві, якщо збережеться суто пропорційна система, але якщо буде змішана – в центральних областях України його люди увійдуть до місцевих рад. Якщо «регіонали» не використовуватимуть адмінресурс, то до місцевих рад у східній і центральній частинах країни потраплять депутати від партії С.Тігіпка. До того ж А.Биченко передрікає, що сила С.Тігіпка може стати провідною з представництва в місцевих радах Дніпропетровська та Києва.

Політолог В.Карасьов упевнений, що навесні на результати виборів буде впливати економічний чинник, тоді як сьогодні – в основному політичний. «Навесні з'являться серйозні розчарування в політиці влади, і рейтинг опозиційних політиків виросте. Сьогодні ж у влади ще є певний вотум довіри», – переконаний він. «Водночас більшість опозиціонерів перебувають в інкубаційному періоді: вони ще не знають, що робити в нових умовах. Це вигідний момент для партії влади. Але є одна проблема – Тимошенко. Якщо вдасться за літо знизити рейтинг Тимошенко або зробити так, щоб її блок узагалі не брав участі у виборах (відкрити справу на лідера, змусити її виїхати за кордон або ще якимось), тоді жовтень – оптимальний варіант проведення виборів для Регіонів», – говорить В.Карасьов.

Голова Фонду «Демініціативи» І. Бекешкіна впевнена, що через конфлікти в середовищі націонал-демократів у БЮТ значно погіршиться результат. На Заході України їх потіснять політсили А. Яценюка, І. Кириленка, О.Тягнибока і щось візьме В. Ющенко. У Центрі та на Сході країни хороші шанси у С. Тігіпка й А. Яценюка. У Києві та, можливо, деяких інших великих містах невелике представництво може з'явитися у партії «Третя сила» А. Гриценка.

Водночас експерти вважають, що мажоритарна складова виборів може принести великі несподіванки. Не можна відкидати і певну політичну радикалізацію електорату в Західній і навіть Центральній Україні.

Зокрема, заступник директора Агентства моделювання ситуацій (АМС) О. Голобуцький вважає, що лідери політичних симпатій, ініціюючи проведення місцевих виборів восени цього року, до кінця не прораховують свої політичні ризики і не усвідомлюють небезпеки з боку нових політичних проектів.

За словами експерта, всі політичні «важковики», готуючись до місцевих виборів, стежать за динамікою власного рейтингу, але не враховують політичну апатію населення, що зросла, і радикалізацію протестних настроїв.

«Експерти вважають, що восени на місцевих виборах виборець голосуватиме за теплі батареї і чисту воду, а не за російську мову чи віртуальні економічні реформи», – сказав О.Голобуцький, зазначивши, що «абсолютно зрозуміло, що система цінностей виборців порівняно з попередніми президентськими виборами динамічно змінюється».

Експерт переконаний, що ідеологія перестає бути визначальним чинником при виборі мотивації виборця, і це означає, що і Партія регіонів, і БЮТ, і НУ – НС, ідучи на вибори, опиняться перед дилемою боротьби не тільки на ідеологічному рівні, але й на побутовому. Тобто, зіткнуться з різними «зеленими» партіями або вузькорегіональними проектами, на кшталт «Комунального фронту», а також іменними блоками. До того ж, на думку О.Голобуцького, така специфіка може сприятливо позначитись на ефективності роботи місцевих влад. «Чиновник просто вимушений буде йти від популізму і займатися вирішенням конкретних проблем, порушених під час виборчого процесу», – вважає О.Голобуцький.

На думку директора політичних програм Центру прикладних політичних досліджень «Пента» І. Попова, вибори 31 жовтня можуть призвести до ряду проблем для В.Януковича. «Передусім тому, – говорить політолог, – що сьогодні вони вирішують питання адміністративним шляхом ... але виграти вибори адміністративним шляхом неможливо. А спроби будуть. До осені адміністративний ресурс не буде готовий гарантувати Президенту необхідний результат... і результат не буде настільки переможним».

Крім того, І. Попов зазначає, що майже немає сумнівів, що вибори до місцевих органів влади відбудуться 31 жовтня. Упевненості Партії регіонів у цій даті, на думку І. Попова, додала «панічна» реакція опозиції на заяви В.Януковича про можливе проведення виборів у цей день. Позитивний бік проведення місцевих виборів 31 жовтня експерт вбачає у тому, що часткова або повністю мажоритарна система сприятиме оновленню політичних еліт на місцевому рівні.

Водночас І. Попов наголосив, що на осінь не буде можливості провести одночасно вибори там, де були довибори протягом останніх чотирьох років. Оскільки це можна було б зробити у зв'язку зі зміною Конституції. Конституцію до осені не змінять, отже, обиратимуть лише тих, кого обрали в 2006 р.

До того ж він зазначив, що новий закон про столицю надасть можливість провести вибори до місцевих органів влади Києва 31 жовтня, проте «ідеального кандидата» на посаду мера Києва, на думку експерта, у діючої влади немає.

Директор Центру досліджень громадянського суспільства В.Кулик переконаний, що місцеві вибори повинні відбутися наприкінці цього року, оскільки відтягувати їх більше немає сенсу і це дійсно суперечить Конституції.

«Але чи вдасться провести зміну виборчого законодавства стосовно місцевих виборів – тут є певні питання. Зокрема, немає єдиної узгодженої в рамках коаліції моделі місцевих виборів. В.Литвин виступає за необхідність повної мажоритарної системи, а комуністи наголошують на необхідності збереження партійних списків», – зазначив В.Кулик.

«Водночас є концепція Партії регіонів, яка передбачає мажоритарну систему для селищ та сіл і змішану систему для обласних і районних рад. Це, з одного боку, фактично розмежовує місцеве самоуправління та об'єднане самоуправління, але з іншого боку, така система герметизує існуючий стан речей у місцевому самоуправлінні та є консервативною. Така консервація не буде сприяти реформуванню місцевого самоврядування й посиленню його ролі в суспільстві», – додав він. Однак, за словами експерта, така модель може існувати як перехідний етап до реального покращення ситуації в місцевому самоврядуванні. Але наразі незрозуміло, наскільки довго затягнеться цей перехідний етап.

Отже, те, що правила гри треба змінювати, не заперечує ні влада, ні опозиція. Проте серед експертів та політиків триває дискусія, яку саме систему й на яких рівнях застосовувати. На сьогодні Україна – одна з небагатьох держав світу, в якій на всіх рівнях (крім виборів до сілрад) діє пропорційна система із жорсткими списками, які формуються без волі виборців. Нині в парламенті зареєстровано чотири законопроекти, які передбачають повернення до мажоритарної системи або запровадження виборів за відкритими партійними списками. Деякі політики взагалі вважають за доцільне залишити теперішню пропорційну систему.

Експерт Українського незалежного центру політичних досліджень С.Горобчишина зазначає, що на сьогодні спостерігається досить складна ситуація щодо обрання депутатів місцевих рад. На її думку, запровадження 2004 р. системи виборів за закритими партійними списками на виборах до місцевих рад продемонструвало ряд інших системних проблем: послаблення зв'язку депутата з виборцем і непропорційність у представництві інтересів територіальних громад – у районних радах, а інтересів мешканців районів – в обласних радах тощо. Урешті вибори за закритими партійними списками не створюють мотивації для депутатів місцевих рад активно працювати на користь громади, а відбувається політизація діяльності рад, констатує експерт.

Зміни системи виборів підтримують насамперед представники громад. Так, за даними соціологічного дослідження, проведеного компанією Research & Branding Group у квітні 2010 р., лише 9 % громадян підтримували збереження виборчої системи за закритими партійними списками.

Однією з найоптимальніших законодавчих новацій експерти називають Виборчий кодекс, який ще навесні 2009 р. представники «Єдиного центру» подали до Верховної Ради. На відміну від знайомої «мажоритарки», проект системно вирішує проблему, наближуючи Україну до Європи. Кодекс передбачає запровадження відкритих списків на виборах до парламенту та місцевих рад, а також удосконалення процедури виборів міських, селищних і

сільських голів. У грудні 2009 р. також зареєстровано законопроект про запровадження відкритих виборчих списків на місцевих виборах.

Нові правила можуть дати можливість людям голосувати одночасно і за партійні програми, і за найбільш популярних кандидатів. Чисту «мажоритарку» пропонується залишити лише на виборах до сільрад. А до всіх інших рад – вибори за відкритими списками. Принцип такий: якщо партія долає прохідний бар'єр, то депутатський мандат отримує той кандидат, що набрав найбільший відсоток голосів виборців у конкретному окрузі не лише щодо кандидата від іншої партії, а й до однопартійця (однопартійців) у цьому ж та інших виборчих округах. Тобто мандат для партії отримує найбільш популярний у місцевості кандидат.

Те, що нова виборча модель дасть змогу обранців зробити підзвітними виборцям, констатували й учасники парламентських слухань «Реформа законодавства про місцеві вибори в інтересах територіальної громади». Народний депутат України, заступник голови партії «Єдиний центр» Л.Оробець зазначила, що зміни у виборчому законодавстві, перехід на відкриті списки дадуть змогу істотно підвищити ефективність влади. «Оновлення нинішнього депутатського корпусу для більшості місцевих громад перетворилося на питання виживання. Люди втомилися від яскравих передвиборних гасел і дешевої популярності столичних вождів, далеких від їхніх реальних потреб і запитів. Їм потрібні реальні важелі впливу на формування професійного й компетентного депутатського корпусу, що служитиме інтересам громади, а не бізнесовим забаганкам партійних бонз. За такого підходу виборець обирає не тільки партію, якій симпатизує, а й конкретного політика, якому довіряє. Передвиборні обіцянки персоналізуються, а політична сила набуває прив'язки до конкретних справ», – наголосила народний депутат.

Голова Комітету виборців України О.Черненко вважає, що ситуація в органах місцевого самоврядування дійсно критична, оскільки після скасування виборів 30 травня кожен наступний день перебування на посадах як місцевих депутатів, так і місцевих голів є антиконституційним і всі рішення голів міст, селищ та сіл можна вважати такими, що не мають юридичної сили. Тобто будь-який громадянин України може подати позов в судову інстанцію як на самих голів, так і на їхні рішення.

Крім того, скасуванням виборів було створено небезпечний прецедент – вибори призначаються не у встановлені Конституцією строки, а тоді, коли вигідно тій чи іншій політичній силі. У цьому є найбільша проблема. На думку голови КВУ, чим менше міські ради й мери незаконно перебуватимуть при владі, тим краще. Отже, вибори необхідно проводити якомога швидше, говорить О.Черненко.

На його переконання, з погляду правової логіки та логіки місцевого самоврядування цілком нормальним було б проводити вибори рад і голів одночасно. Тому що можлива ситуація, за якої рада працює ще рік, а міського голову обрано нового. Рада цілком зможе блокувати роботу мера, який є представником іншої політичної сили. Україні просто необхідно

провести і вибори в ради, і міських голів, а вже потім вносити зміни до Конституції, перезавантаживши місцеве самоврядування повністю, вважає О.Черненко.

Голова Центру політико-правових реформ І. Коліушко наголошує, що для об'єднання виборів мерів та місцевих рад необхідні зміни до Конституції. На його погляд, для місцевих рад п'ять років повноважень – це занадто довгий термін. Краще було б визначити і для рад, і для голів термін чотири роки, повернувши попередню норму, до змін 2004 р. У деяких країнах, наприклад, свідомо розводять вибори голів та місцевих рад на два роки, щоб не допустити зосередження влади в руках однієї політичної сили. В українських умовах такий режим ротації влади може бути шкідливим, тому що в нас низька політична культура в самих партіях.

«Прикро визнавати, але майже для всіх наших політиків норми права є вторинним поняттям. Тому вони навіть дату виборів мерів призначатимуть з позиції вигідності та зручності для тієї чи іншої політичної сили, а не з міркувань відповідності букві закону. Партії регіонів вигідні вибори восени, але для їхніх партнерів по коаліції такої вигоди немає, тому це, знову ж таки, складний переговорний процес. Чи зможуть вони проголосувати за проведення виборів восени – це ще відкрите питання», – констатує І. Коліушко.

Таким чином, проаналізувавши дії українських законодавців стосовно призначення виборів до місцевих органів влади, а також позиції політиків та експертів щодо оптимальних термінів та нових правил їх проведення, очевидно, що єдності у цих питаннях на сьогодні не досягнуто. Гострі політичні суперечки точаться як навколо визначення дати проведення виборів, так і з питання, за якою виборчою системою проводити місцеві вибори. Фактично, попри задеклароване практично усіма політичними силами бажання повернутися до «мажоритарки» на місцевих виборах, ні «мажоритарка» у чистому вигляді, ні змішана виборча система до місцевих рад не вигідна нині жодній партії, крім Партії регіонів. Комуністи завжди були прихильниками пропорційної виборчої системи, Блок В. Литвина за нової виборчої системи жодних переваг для себе не отримає, для БЮТ і «Нашої України» скасування пропорційної виборчої системи означатиме перехід у меншість навіть у радах західних областей. Однак, попри несприятливу кон'юктуру в парламенті, ініціатива Партії регіонів щодо проведення місцевих виборів 31 жовтня 2010 р. має великі шанси на успіх. Більшість експертів переконані, що заради проходження свого законопроекту, якого поки що немає у Верховній Раді, «регіонали» можуть піти на серйозні поступки партнерам по коаліції. Але виходячи з того, що народним обранцям перед літнім відпочинком залишилося працювати мало і навряд чи вони встигнуть схвалити зміни до виборчого законодавства, очевидно, що це питання буде перенесено на осінь.

А. Потіха, наук. співроб.

Підготовка до Євро-2012 у висвітленні ЗМІ

Україна може більше не побоюватися, що якимось з її міст буде виключено з числа тих міст, які приймають чемпіонат Європи з футболу 2012 р. Про це заявив віце-прем'єр-міністр Б. Колесніков. «Як таких контрольних дат немає. Ми вийшли з тієї кризи, яка була, і стадіони будуть готові. У Львові в жовтні почнеться монтаж даху. У Харкові вже готовий термінал, і він відкриється в день Харкова. Тобто показати буде що», – повідомив віце-прем'єр.

Б. Колесніков порівняв підготовку до Євро-2012 в Україні й Польщі. За його словами, у поляків теж є проблеми: «У нас є деякі питання щодо дорожнього будівництва. Але ми їх вирішимо».

Як повідомляли ЗМІ, Наглядова рада УЄФА ухвалила рішення затвердити право на проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 р. у всіх чотирьох українських містах – Києві, Донецьку, Львові і Харкові. Наступний тест на готовність чекає ці міста у вересні 2010 р.: тоді Україна повинна остаточно «вписатися» в графіки реалізації всіх проектів.

Перед тим, як зробити висновки на користь наших міст, експерти УЄФА побували в Києві і Львові, детально вивчили ситуацію на будівництві «проблемних об'єктів» і подали свій звіт Наглядовій раді. Як зазначають посадовці, темпи реконструкції й будівництва інфраструктури зросли і це дає можливість вважати, що Україна не просто організує Євро-2012 у всіх чотирьох містах, а зробить це на високому рівні.

За інформацією ЗМІ, бліц-візит в Україну директора турніру Євро-2012 М. Каллена, який проходив 15 червня, був пов'язаний насамперед з операційними нюансами підготовки до єврочемпіонату. Високопосадовець УЄФА хотів ознайомитися з функціонуванням збудованих стадіонів та аеропортів, роботою громадського транспорту, системою управління проектами у містах, які приймають чемпіоната Європи з футболу 2012 р., а також прагнув вивчити проблему перетину вболівальниками кордонів.

За словами голови Організаційного комітету Євро-2012 в Україні М. Лубківського, УЄФА вважає, що динаміка підготовки України до Євро-2012 істотно зростає. «Це пов'язано, з одного боку, з активністю керівництва держави та безпосередньо віце-прем'єр-міністра України з питань Євро-2012 Б. Колеснікова. З іншого боку, УЄФА посилює тиск на українських чиновників, вимагаючи від них виконання всіх узятих на себе зобов'язань», – зазначив М. Лубківський.

Голова Організаційного комітету Євро-2012 висловив свою думку і щодо високих темпів підготовки Харкова до чемпіонату. «Реконструйованого стадіону, побудованого терміналу аеропорту та підготовленої тренувальної бази клубу “Металіст” – замало для проведення Євро-2012 у Харкові. Тут ще потрібно вирішити проблему розміщення вболівальників та цільових груп УЄФА, а також забезпечити гостей транспортом та підготувати дороги, якими він би рухався. Добре, що УЄФА довіряє генеральному інвестору

«першої столиці» Ярославському, але потрібно, щоб Союз довіряв усій харківській команді», – наголосив М. Лубківський.

У свою чергу начальник аналітичного відділу Об'єднання підприємців-учасників підготовки до чемпіонату С. Нагорний критично оцінив хід підготовки Харкова до Євро-2012. На його переконання, влада мало приділяє уваги цьому питанню.

Експерт зазначив, що, згідно з Державною цільовою програмою підготовки до Євро-2012, у 2010 р. у Харкові мають бути капітально відремонтовані і створені об'єкти розміщення: зокрема, чотиризіркові готелі загальним обсягом розміщення в 176 номерів, тризіркові готелі на 200 номерів, а також міські гуртожитки на 2383 номери. Крім того, «у цьому році міська влада має провести реставрацію будівель цирку, Університету ім. І. Котляревського, Академії культури, Наукової бібліотеки ім. Короленка».

Він наголосив, що, крім перерахованих об'єктів, місто має продовжувати ремонтувати дороги й медичні установи, модернізувати лінії електропередач, створювати нові підстанції, працювати над створенням буферних зон і врешті-решт вирішити питання щодо другої тренувальної бази для футболістів, які братимуть участь у Євро-2012. «З такими темпами і з такими ресурсами Харків навряд чи зможе якісно і своєчасно підготуватися до Євро-2012. Вважаю, що негативну оцінку від УЄФА місто отримає вже за підсумками поточного року», – заявив С. Нагорний.

Натомість представники влади не поділяють такого песимізму. Вони переконані, що до чемпіонату Європи з футболу 2012 р. у Харкові відремонтують 187 км доріг. У новій програмі підготовки до Євро-2012 кількість харківських доріг, які будуть приведені в порядок, збільшилася в два з половиною рази – з 62 до 149. «Буде відремонтований кожний сьомий кілометр дороги», – говорить директор департаменту з питань сім'ї, молоді, спорту і підготовки Євро-2012 міської ради В. Христюєв.

За його словами, на ці цілі держава планує виділити 292 млн грн, 520 млн цього року заплановано в бюджеті Харкова. Керівництво міста звернулося до Кабінету Міністрів, щоб вирішити питання з отриманням позики в 0,5 млрд грн.

В. Христюєв повідомив, що будуть відремонтовані дороги, які ведуть до стадіону «Металіст», за маршрутом в'їзду з інших міст: Києва, Москви, Донецька, Ростова та ін., а також дороги, які сполучають об'єкти інфраструктури міста. Крім того, до Євро-2012 буде зроблена реконструкція кільцевої дороги.

Разом з тим чиновник зазначає, що проблем багато, коштів мало, а чемпіонат обійдеться недешево. Усього на підготовку до Євро-2012 заплановано витратити 7 млрд 391 млн грн. З них 2274 млн буде виділено з держбюджету, 1700 млн – з бюджету міста, а 3278 млн дадуть інвестори.

Проблема тренувань майбутніх учасників Євро-2012 у Харкові може бути вирішена за допомогою Полтави. Як зазначають експерти, будівництво сучасного спортивного комплексу, в якому за угодою з організаторами Євро-

2012 під час проведення чемпіонату розташовуватиметься одна з національних збірних, розпочинається під Полтавою. Спорткомплекс складатиметься з тренувальної бази з кількома футбольними полями й комфортного готелю. Звідси команда-учасник євротурніру виїжджатиме на ігри в Харків.

Після завершення Євро-2012 новий спорткомплекс перейде в розпорядження заснованого кілька років тому футбольного клубу «Полтава», який нині грає в другій лізі українського футбольного чемпіонату.

Значно гірша ситуація в Івано-Франківську, де теж має будуватися тренувальна база. Як зазначають експерти, участь обласного центру Прикарпаття в проведенні в Україні чемпіонату Європи з футболу 2012 р. на сьогодні залишається під великим питанням.

Зі слів керівника Івано-Франківського відділення Національного олімпійського комітету М. Карабіна, у пропозиції до Державної програми проведення чемпіонату місто було включено як тренувальна база. Проте на сьогодні такі шанси є дуже малими. На заваді стала нерозвинута готельна інфраструктура міста. Зокрема, вимоги УЄФА передбачають наявність у населених пунктах, що претендують на статус тренувальної бази, як мінімум, чотиризіркових готелів.

Таким чином, зі слів М. Карабіна, доля Івано-Франківська значною мірою залежить від директора фірми «Надія» – власника однойменного готелю в обласному центрі – М. Бойка. «Якщо пан Мирослав постарается, – зазначив місцевий очільник НОК, – шанси міста на участь в Євро-2012 збільшаться». Вирішення цього питання багато в чому залежить від керівників Національного олімпійського комітету С. Бубки та Р. Сафіуліна, приїзд яких в область очікується найближчим часом.

Як повідомив начальник управління фізичної культури і спорту Івано-Франківської ОДА Р. Вірастюк, включення Івано-Франківська до Державної програми підготовки до чемпіонату Європи з футболу 2012 р. дало б змогу віднайти необхідні 54 млн грн для закінчення реконструкції Івано-Франківського стадіону «Рух».

Тим часом 17 червня Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до Закону “Про Державний бюджет України на 2010 рік”» (щодо автомобільних доріг, задіяних до підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 р. з футболу).

Законом встановлено, що такий напрям використання коштів Спеціального фонду Держбюджету, як «будівництво, реконструкція, капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування (міжміське сполучення), задіяних до підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 р. з футболу», має бути доповнений видатками на поточний ремонт зазначеної категорії доріг.

Згідно з цим рішенням, функції головного розпорядника бюджетних коштів за програмою «Будівництво, реконструкція, капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування (міжміське сполучення), задіяних до підготовки та проведення в Україні фінальної частини

чемпіонату Європи 2012 р. з футболу» передаються від Національного агентства України з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 р. з футболу Державній службі автомобільних доріг України.

За інформацією ЗМІ, зміни в напрямі збільшення фінансування підготовки до Євро-2012 вносяться і на місцевих рівнях. Так, депутати Донецької міськради внесли зміни в цільову програму підготовки і проведення Євро-2012. За це проголосували більшість депутатів на сесії міськради. Головна мета змін – загальне збільшення фінансування по місту з 12 до майже 16 млрд грн. Внесені зміни в джерела фінансування: частки Держбюджету та інвесторів збільшені, а місцевого бюджету – скорочені.

Як зазначив міський голова О. Лук'янченко, значна частка витрат (понад 4 млрд грн) буде спрямована на будівництво й реконструкцію Донецького аероокзального комплексу. А для закупівлі громадського транспорту до Євро-2012 міськрада випустить облигації внутрішньої позики.

За словами О. Лук'янченка, сума позики становитиме 60 млн грн, ці кошти будуть спрямовані на закупівлю рухомого складу й розвиток інфраструктури міста у зв'язку з підготовкою до фінальної частини чемпіонату Європи з футболу у 2012 р. Кошти будуть направлені на лізингові закупки. Усього до 2012 р. донецька влада планує придбати 315 одиниць громадського транспорту великої місткості.

Проте й до цього рішення в місті проводилися роботи досить активно. Як інформують ЗМІ, у Донецьку розпочато роботи на ряді об'єктів дорожньої інфраструктури, у тому числі включених до програми підготовки до Євро-2012. Про це повідомив директор ТОВ «Дорожнє будівництво "Альтком!"» І. Карнаков.

За його словами, розпочато роботи на шляху в обхід Донецька, який включено до програми Євро-2012. Протяжність півкіляця, яке необхідно завершити в межах третьої черги, – 12 км. «У Донецьку вже стартувала реконструкція бульвару Шевченка, який також включено до програми підготовки до Євро-2012. Ведуться роботи на ділянці бульвару від вул. Набережної до вул. Артема», – зазначив І. Карнаков.

Крім того, виконуються дорожні роботи на Ленінському проспекті та вул. Сомова, а також на Червоноармійському шосе. За словами керівника, цього року буде реконструйовано вул. Артема, ділянка протяжністю 6–7 км від ДМЗ до Шахтарської площі (площа ділянки 128 тис. кв. м). Там буде укладено геосинтетичну сітку та щебенево-мастичний асфальтобетон, відремонтовано кишені для зупинки.

Оглядачі звертають увагу на певну активізацію підготовки до проведення футбольного чемпіонату у Львові, зокрема щодо підготовки фан-зон. Так, Польське агентство преси (РАР) інформує, що до Євро-2012 у Львові буде створено чотири фан-зони, але лише одна з них – на проспекті Свободи в центрі міста – матиме офіційний статус об'єкта УЄФА. За інформацією директора департаменту з питань Євро-2012 Львівської міськради О. Засадного, загалом на міських площах Свободи, Ринок,

І. Франка, а також на житловому масиві «Сихів» у фан-зонах зможуть розміститися близько 70 тис. уболівальників.

Він поінформував, що на сьогодні триває оптимізація роботи цих об'єктів. О. Засадний повідомив, що, крім спостереження за поєдинками чемпіонату світу на великих екранах, у фан-зоні можна пограти в міні-футбол, пофарбувати обличчя в зоні фейс-арт тощо. Порядок тут забезпечують 75 волонтерів, цитує чиновника міськради РАР.

Крім того, як інформують ЗМІ, урядом схвалено комплекс заходів, необхідних для забезпечення розвитку Міжнародного аеропорту «Львів». Відповідне розпорядження прийнято на засіданні уряду 2 червня. Згідно з документом, функції замовника з будівництва й реконструкції аеропорту передаються від управління капітального будівництва Львівської облдержадміністрації державному підприємству «Дирекція з будівництва об'єктів Євро-2012 у Львові», що належить до сфери управління Національного агентства з питань підготовки й проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 р. з футболу.

Виконання вказаного розпорядження сприятиме оперативному й ефективному використанню бюджетних коштів і дасть змогу завершити проектування, реконструкцію та будівництво Міжнародного аеропорту «Львів» у передбачені строки.

Що ж до назви стадіону у Львові, то, як зазначив віце-прем'єр Б. Колесніков, питання назви стадіону до Євро-2012 у Львові вирішуватиметься на урядовому, а не на місцевому рівні. «Не можна продавати назву стадіону, оскільки у цій справі вирішальне слово матиме держава», – наголосив Б. Колесніков.

Водночас він додав, що продаж назви стадіону є відомою світовою практикою, що приносить істотні фінансові дивіденди.

Нагадаємо, що у Львові шукають назву для майбутнього євростадіону. Скандальну ідею висунув депутат Львівської облради, «бютівець» Р. Новоженець. Він пропонує назвати арену на честь лідера ОУН – УПА С. Бандери. Депутат вважає, що робоча назва «Лемберг» (що означає «Львів» німецькою) образить львів'ян – мовляв, не по-українськи, а «провідником» пишатимуться.

Мер Львова А. Садовой вважає, що з назвою визначиться мерія спільно з Нацагентством з Євро-2012. І відбудеться це десь через рік, коли завершиться будівництво стадіону. А. Садовой має ідею з цього приводу: продати право назвати стадіон на аукціоні. За його словами, стати авторами імені арени вже захотіли декілька великих компаній.

Голова Організаційного комітету Євро-2012 в Україні М. Лубківський теж вважає передчасним обговорювати назву ще недобудованої арени. Мовляв, краще зайнятися будівництвом, що вибілося з графіка. Ідею ж із С. Бандерою він вважає спробами політизації Євро-2012, які тільки нашкодять підготовці до чемпіонату. «Вибираючи ім'я стадіону, треба б порадитися з місцевою громадськістю. Але, боюся, посваримося», – наголосив М. Лубківський.

Як зазначають експерти, попри складну економічну ситуацію в державі, усі чотири українські міста, що прийматимуть матчі Євро-2012, упевнено йдуть до поставленої мети. Більшість об'єктів, зокрема стадіони, готелі, аеропорти, уже вийшли з проблемних зон і перейшли в стабільну «зелену».

На думку експертів, прогрес у підготовці став можливим значною мірою завдяки зростанню довіри до української влади, що, у свою чергу, призвело до поживлення інвестиційної діяльності. Зокрема, Європейський інвестиційний банк має намір кредитувати проекти Євро-2012, повідомив керівник уряду М. Азаров.

За словами Прем'єр-міністра України, він провів переговори з президентом банку Ф. Мейстадом: «Він запропонував серйозні кредити для реалізації інфраструктурних проектів, у тому числі для Євро-2012».

Крім цього, на переконання М. Азарова, в Європейському інвестиційному банку можна буде отримати кредит для купівлі нового медичного обладнання. Глава уряду переконаний, що співпраця з цією фінансовою організацією розвиватиметься динамічно, оскільки найближчим часом представництво Європейського інвестиційного банку з'явиться в українській столиці.

Також уряд має наміри зняти іміджеві ролики для демонстрації на зарубіжних і вітчизняних каналах. З вересня 2010 р. на ТБ в Україні і за кордоном будуть запуснені іміджеві рекламні ролики, в яких ітиметься про міста, що приймають Євро-2012: Київ, Донецьк, Львів і Харків. Про це заявив віце-прем'єр з питань Євро-2012 Б. Колесників.

За його словами, сюжети підготує «одна світова компанія». «Ми вже замовили п'ять роликів одній з кращих світових компаній. Її відібрали на конкурсній основі», – повідомив урядовець.

Чотири ролики присвячено містам, в яких пройде Євро-2012 в Україні. Будуть показані стадіони, готелі, аеропорти, живописні місця. Окремий ролик – про українські традиції, природу. Проте з демонстрацією роликів вирішили поки зачекати. Запускати іміджеве відео влітку, на думку віце-прем'єра, марна трата грошей. Люди роз'їхалися на курорти і не стежать за рекламою. З початку маркетингового року, тобто з вересня, рекламу показуватимуть як усередині країни, так і за кордоном. У планах віце-прем'єра – кожний квартал запускати на західному і вітчизняному ТБ нову іміджеву рекламу про Україну.

За словами заступника гендиректора Першого національного каналу В. Арфуша, ролики Б. Колеснікова йдуть окремо від Міністерства закордонних справ, де також готується іміджева реклама про Україну.

У свою чергу голова Комітету суспільного контролю Євро-2012 А. Капустін повідомив, що після закінчення чемпіонату світу з футболу (11 липня) УЄФА запусить свою власну промоакцію в підтримку майбутнього чемпіонату в Україні й Польщі.

У цілому ж, відповідно до висловлювань міністра України з регіонального розвитку та будівництва В. Яцуби, за 100 днів у підготовці інфраструктури до проведення Євро-2012 були зроблені кардинальні зміни.

«За три місяці були вирішені питання, які мусувалися роками. По-перше, це питання фінансування, яке гальмувало будівельні роботи. Тепер фінансування стало не тільки регулярним, але й зросло в рази. По-друге, були закриті питання проектування та дозволів на всіх об'єктах. Водночас, наприклад у Києві, було поставлено багато нових завдань для покращення не тільки іміджу столиці, але й вирішення болючих транспортних проблем», – зазначив В. Яцуба.

За підготовку до Євро-2012 міністр поставив «100 дням» уряду «тверду четвірку за п'ятибальною системою». І назвав Донецьк і Харків лідерами в підготовці до чемпіонату чотирьох українських міст.

За його словами, у Львова та Києва більше роботи, їм необхідно працювати ефективніше. Першочерговими завданнями цих міст є будівництво стадіонів та доріг. Що стосується Києва, перед ним поставлені окремі завдання – адже тут відбудеться фінал ЧЄ-2012. Крім того, столиця держави в очах європейських гостей має виглядати достойно.

Більшість експертів вважає, що завдання, поставлені перед владою з підготовки до Євро-2012, будуть виконані.

**Ю. Половинчак, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.**

Друга хвиля на підході?

Побоювання економістів усього світу щодо можливої другої хвилі кризи набувають дедалі чіткіших обрисів. Нещодавно відомий фінансист Д.Сорос заявив, що «крах звичної нам фінансової системи абсолютно реальний, а криза далека від завершення. Крім того, другий акт цієї драми вже почався».

Подібні песимістичні прогнози, звісно, звучать не вперше, але нині імовірність нового падіння визнається більш реальною ніж раніше. Змінився і напрям загрози: перша хвиля була результатом банкрутства банків США, другу фахівці очікували з Китаю, який останнім часом дедалі частіше критикують за фінансову політику і штучний демпінг. Проте «слабкою ланкою» світової економіки цього разу стала Європа – ідеться поки, щоправда, про гіпотетичне банкрутство цілих держав. Насамперед це стосується Греції, але грецький «вірус» бюджетного дефіциту (112 % ВВП) уразив також економіки Італії, Португалії та Іспанії, де держборг, за підрахунками економістів, може сягнути 74 % ВВП. Триває розширення переліку країн-членів ЄС, які стоять перед серйозною загрозою фінансового захворювання: Єврокомісія запроваджує контроль бюджетів Угорщини, Данії, Фінляндії, Болгарії та Кіпру, де дефіцит бюджету вже перевищує дозволений 3 %. Країни ЄС ідуть на безпрецедентні кроки з приборкання нової хвилі кризи. Вимушене «затягування ременів» навіть спровокувало хвилю акцій протесту, що прокотилася Європою.

Експерти Світового банку в доповіді «Перспективи світової економіки в

2010 р.» стверджують, що активне відновлення глобальної економіки може бути перерване в тому випадку, якщо відбудеться хоча б один суверенний дефолт в Євросоюзі. Наразі апокаліптичний сценарій (дефолт країн єврозони, що може призвести до значних втрат її банків і спричинити обвал на фінансових ринках) залишається малоімовірним, але не настільки, як це здавалося півроку тому.

Оптимізму не додають ознаки проблем у європейських банків, і аналогія з подібними проблемами в американських банків напередодні кризи достатньо прозора. За даними Організації економічного співробітництва і розвитку, борговий тягар найбільших банків Європи (як співвідношення позикових коштів до власного капіталу) майже удвічі більший, ніж у найбільших банків США або Великобританії, хоча цих країн більше торкнулася фінансова криза внаслідок краху ринків нерухомості, ніж єврозони.

Європейський центральний банк змушений попереджати про серйозні випробування. За підрахунками європейського регулятора, банкам ЄС належить у найближчі півтора роки списати безнадійних боргів майже на 200 млрд євро. А в цілому об'єм таких списань в Європі за період з 2007 р. по 2010 р. ЄЦБ оцінює в 515 млрд євро – майже п'ять річних бюджетів ЄС.

Різке зростання дефіцитів бюджетів країн Європейського Союзу може призвести до ще більшого здорожчання будь-яких нових запозичень на фінансових ринках. А це неминуче загальмує відновлення економічного зростання в регіоні, попереджає Європейський центральний банк у черговій доповіді про фінансову стабільність єврозони. Під питанням є нові джерела фінансування й для самих банків.

На тлі тривожних новин євро періодично падає до чергового свого історичного мінімуму, інвестори віддають перевагу долару, світові індекси втрачають відсотки. За кілька тижнів обвалилися фондові ринки в США, в Азії, у СНД. Крім того, зросла імовірність падіння фондового ринку ще на 5–6 %. Як зазначив стратег компанії Astrum Investment Management К.Литвин, «ринки сковує страх невідомості: гравці судорожно розбираються, хто саме тримає угорські державні облігації, найбільш схильні до суверенного ризику».

Багато країн, що тримали свої валютні резерви в євро, намагаються «скинути» цю валюту. Отже, через євро відбувається дестабілізація світового валютного ринку, і це нова проблема для світової економіки.

Падіння на світовому фінансовому ринку також пов'язане з рішенням чергового засідання G20 щодо скорочення провідними країнами світу бюджетних витрат на економіку, що може призвести до сповільнення її пожвавлення. Ще один індикатор – дані про зростання кількості нових робочих місць у США, які ставлять під сумнів перспективи швидкого відновлення американської економіки.

Єврокриза налякала увесь світ, хоча міжнародні фінансисти й намагаються заспокоїти громадськість. Директор-розпорядник МВФ Д.Стросс-Кан запевняє, що євроні нічого не загрожує. Проте все ще

зберігається ризик, що плани виходу світової економіки з кризи вже в 2010 р. не будуть реалізовані.

Європейська фінансова лихоманка, природно, матиме вплив і на українські економічні реалії. Поки що нас торкнулося лише падіння фондового ринку. Українські фондові індекси підключилися до глобальної тенденції під час травневих свят, втративши з початку місяця понад 40 % вартості й повернувшись на рівень початку 2010 р.

Експерти попереджають і про деякі інші фінансові ризики. За підрахунками консалтингової компанії Astrum investment management, травневе падіння європейської валюти призвело до здешевлення валютних резервів України на 500 млн дол. «Це закономірно, оскільки на євро припадає близько 30 % валютних резервів Нацбанку», – каже аналітик Astrum Investment Management О.Блінов. «Сьогодні, коли ситуація на валютному ринку змінилася з надлишку іноземної валюти до збалансованішого ринку, істотне зростання резервів НБУ за підсумками червня 2010 р. не очікується», – прогнозує він. «Якщо тенденція збережеться і 1 євро коштуватиме 1 дол., НБУ може втратити на курсовій різниці ще близько 1 млрд дол.», – додає головний економіст інвестиційної компанії Dragon Capital О.Білан.

Водночас травень поточного року, незважаючи на певне ослаблення кон'юнктури експортних ринків і приплив капіталу, став місяцем, в якому пропозиція іноземної валюти переважала над попитом. Експерти вважають, що роздрібний ринок іноземної валюти залишався збалансованим завдяки стабільності курсу гривня/долар і значній девальвації євро, що призвело до активізації продажів єдиної європейської валюти на готівковому ринку.

Поки що переважна більшість ризиків, що їх несе єврокриза, для української економіки реальністю не стала. Але можливі її прояви у майбутньому враховувати варто.

По-перше, виникнення проблем у тих банків, які є материнськими для українських, матимуть негативний вплив і на нашу фінансову систему: зменшаться перспективи економічного зростання, якого ми очікували цього і наступного року і яке базувалося на відновленні притоку капіталу до України з-за кордону. На початку року українські позичальники почали виходити на зовнішній ринок та залучати кредити, що також дало змогу підтримувати українську економіку. Якщо ж проблеми на світових фінансових ринках поглиблюються, то це означає негативні перспективи для залучення коштів українськими позичальниками.

По-друге, погашення зовнішніх боргів України потребує рефінансування. Для цього нам потрібен доступ до світових ринків капіталу. Зрозуміло, що проблеми єврозони його ускладнюватимуть. «У стабільних умовах банки звичайно перекредитовуються, однак, якщо боргова криза буде розростатися, шансів на перекредитування буде менше», – говорить глава Центру антикризових досліджень Я.Жалило. Проте слід визнати, що переважна частина зовнішніх боргів банкірів – це кредити іноземних материнських структур своїм українським «дочкам», які навіть у кризу будуть продовжені.

Не варто, щоправда, особливо втішатися тим фактом, що падіння євровалюти зменшить фактичний зовнішній борг України. Виграш від зміцнення української грошової одиниці відносно валюти Євросоюзу – трохи більше як 900 млн грн – це сума, на яку скоротився зовнішній борг України у квітні. Проте лєвова частка наших зовнішніх боргів номінована у доларах. Крім того, погашення кредитів Світового банку та Європейського банку реконструкції і розвитку триває десятиліттями. Тож не варто очікувати, що нинішнє здешевлення євро істотно полегшить кредитний тягар країни.

Слід також враховувати, що проблеми Греції та інших європейських країн також можуть мати негативний вплив на співпрацю України з МВФ та іншими міжнародними фінансовими організаціями. «У світовій економіці все пов'язано, і Греція поламала, у тому числі, наші плани, – зазначає економіст-”регіонал” І. Горіна. – Щоправда, на сьогодні я не бачу якогось коректування планів з кредитування України з боку ЄБРР і Світового банку. Думаю, вони не залишать нас». Не варто забувати, що два роки тому, коли Україна домовлялася з Міжнародним валютним фондом про кредит stand-by, фонд мав надлишок кредитних коштів, які потрібно було кудись вкладати. Звідси – відносно непогана переговорна позиція України на той час. Тепер же нам доволі важко буде обґрунтувати необхідність виставлення Україні більш гнучких умов, ніж європейським країнам.

Водночас існують ризики й для вітчизняної промисловості, оскільки проблеми країн Євросоюзу негативно впливають на українські експортні перспективи. Євросоюз, один з найбільших ринків у світі, в умовах поглиблення кризи не зможе підтримати колишній рівень споживання. Європейці будуть змушені скорочувати свої витрати, отже, менше імпортуватимуть товарів і послуг, що вдарить по всьому світу, зокрема і по вітчизняним експортерам. За словами І. Горіної, оскільки «стараннями» попереднього уряду в нас не укладені ні з ким договори про квоти по поставках, переорієнтація європейських країн на свою продукцію може «вдарити» по нашому експорту, а через нього – по виконанню дохідної частини бюджету. На соцвиплатах це не позначиться, але плани зі своєчасного повернення ПДВ, можливо, доведеться корегувати, визнає вона.

Уже у травні металурги відчули зниження попиту й падіння цін, що стабільно зростали до цього з початку року. «На сьогоднішній день ми маємо зниження цін на метал – приблизно на 10 %, але більше турбує можливе зниження попиту на продукцію металургів», – говорить експерт Міжнародного центру перспективних досліджень О.Жолудь. Підприємства вже почали знижувати обсяги виробництва.

До того ж нинішні курсові зміни вигідні для європейських виробників, оскільки собівартість їх продукції знижується, а відтак зростає конкурентоспроможність. Проте економісти, беручи до уваги цей ризик, не вважають його для українського виробника критичним. Адже основні ринки збуту українських металургів – країни Азії, Африки та Латинської Америки, що досі демонструють зростання, особливо Китай та Індія, тобто залежність від Євросоюзу не настільки велика (як у тому ж 2008 р.).

Є причини розраховувати на краще й у хіміків – зниження ціни на газ підвищує шанси українського хімпрому вистояти. Позитивом можна вважати полегшення доступу українських товарів на російський ринок, що зростає нині досить швидкими темпами, а також плани щодо кооперації з тією ж Росією в суднобудуванні й в авіапромі, що може серйозно підняти ці галузі.

У майбутньому, як зазначив керівник Інформаційно-аналітичного центру Forex Club в Україні М. Івченко, «якщо ситуація в євросоні покращуватиметься, приплив іноземної валюти в Україну стане стабільним, а відновлення всіх секторів народного господарства України покаже чітку тенденцію, то НБУ може почати сприяти зміцненню курсу національної валюти». До того ж, за його словами, таке зміцнення буде плавним і розтягнутим в часі. Як вважає М. Івченко, на першому етапі, можливо, слід говорити про рівень 7,60–7,70 грн/дол.

Отже, українська економіка, звичайно, відчує негативний вплив складної економічної ситуації у світі. Проте експерти схиляються до оптимістичних прогнозів. Вони вважають, що навіть за розвитку несприятливого для України сценарію (падіння цін на сталь, ускладнення із зовнішнім фінансуванням), такого удару, як у 2008 р., не буде. Незважаючи на обставини, можна розраховувати на хай і мінімальне, але все ж зростання.

І насамкінець: Україні є сенс придивитися до структурних реформ, що їх проводять країни євросоні, та врахувати західний досвід. Отже, у країнах ЄС значну увагу приділено змінам у системі оподаткування. Однак уряди цих держав для наповнення бюджету не збільшують податки, основний напрям реформ – боротьба з ухиляннями від їх сплати за рахунок розширення обміну даними між країнами ЄС та офшорними територіями.

Також у ЄС є приклади вдалих заходів щодо збільшення державних доходів за рахунок програм легалізації доходів, з яких не сплачено податки. Так, в Італії за вересень – грудень 2009 р. до бюджету вдалося мобілізувати 94 млрд євро, які раніше знаходилися в офшорних зонах і були недоступні для оподаткування.

Аналіз результативності антикризової підтримки банків країн ЄС спонукав змінити раніше існуючий механізм. Основною метою нового підходу є перенесення джерела формування стабілізаційних ресурсів з держбюджету до самих банків. Чинники вирішили, що витрати на запобігання кризі коштуватимуть значно менше, ніж боротьба з її наслідками.

Механізми протидії кризовим явищам обговорюватимуть лідери G8 і G20 під час саммітів у Торонто 25–26 червня. Залишається сподіватися, що вони будуть дієвими.

С. Горова, влас. кор.

Актуальна прес-конференція

Соціологи повідомляють: оцінка діяльності нової влади – позитивна

«Перші 100 днів уряду М. Азарова: оцінки та очікування» – результати такого дослідження, що було проведене з 11 по 17 червня, оприлюднив директор соціологічної групи «Рейтинг» О.Антипович 21 червня в інформаційному агентстві УНІАН.

Аудиторію дослідження становило населення України віком від 18 років і старше. Вибіркова сукупність: 2000 респондентів. Метод дослідження: особисте формалізоване інтерв'ю згідно з опитувальником (face to face). Помилка репрезентативності дослідження: для значень близьких до 50 % похибка становить не більше 3 %, для значень близьких до 30 % – не більше 2,6 %, для значень близьких до 10 % – не більше 1,8 %.

Відповідно до результатів дослідження, 49 % громадян позитивно оцінили перші 100 днів уряду М.Азарова (майже стільки ж (53 %) – позитивно оцінили перші 100 днів Президента В.Януковича), 39 % оцінили негативно, ще 22 % не визначилися у своїх оцінках.

Позитивні оцінки перевищили негативні в усіх регіонах, крім Заходу. Так, на Донбасі роботу уряду позитивно оцінили 75 %, негативно – 8 %, на Півдні – 69 % проти 17 %, на Сході – 46 % проти 22 %, на Півночі – 42 % проти 40 %, Центрі – 39 % проти 37 %, на Заході – 30 % проти 47 %.

43 % громадян вважають, що діяльність уряду М.Азарова була більш ефективною, ніж діяльність уряду Ю.Тимошенко. Протилежної думки – лише 15 %. Ще 20 % вважають, що обидва уряди були достатньо неефективні, а 2 % – обидва уряди були ефективні. 20 % не визначилися із зазначеного питання.

У регіональному розрізі в усіх регіонах, крім Заходу, діяльність уряду М.Азарова оцінили краще, ніж уряд Ю.Тимошенко. Так, на Донбасі 77 % опитаних відзначили уряд М.Азарова, 1 % – уряд Ю.Тимошенко, на Півдні – 66 % проти 6 %, на Сході – 39 % проти 7 %, на Півночі – 33 % проти 22 %, Центрі – 32 % проти 20 %, на Заході – 20 % проти 31 %.

Не у всіх сферах дії уряду визнані ефективними. Це може говорити про певні аванси в оцінках діяльності влади. Є підстави вважати, що успіхи у певних сферах громадяни сприймають як своєрідні інвестиції в майбутнє, проте надалі вони все більше питатимуть про успіхи в кожній конкретній сфері.

Отже, максимально ефективними визнані дії уряду в таких сферах, як розширення економічної співпраці з Росією (індекс ефективності – різниця між позитивними й негативними значеннями становить +42) та прийняття Державного бюджету (+10).

Відносно ефективними, за результатами опитування, вважаються такі сфери, як підвищення зарплат і пенсій (-6), підготовка плану економічних реформ (-8), стабілізація соціально-економічної ситуації (-16) та підтримка промисловості (-24).

Серед малоефективних дій Кабінету Міністрів – підвищення рівня освіти в країні (-31), забезпечення стабільності цін (-34), підтримка малого й середнього бізнесу (-34).

Серед неефективних дій уряду – боротьба з безробіттям (-41), підтримка села (-41), боротьба з корупцією (-45), робота житлово-комунального господарства (-52), підвищення рівня охорони здоров'я в країні (-57).

Загалом мешканці України задоволені діяльністю політиків у владі, але кожен п'ятий вважає, що поки що рано давати їм оцінки.

Так, 49 % опитаних певною мірою задоволені діяльністю Президента В.Януковича, 26 % – не задоволені, 19 % – вважають, що поки зарано давати оцінки, 3 % – не бачать його діяльності, а 4 % – не змогли визначитися щодо своєї оцінки В.Януковичу.

Індекс задоволеності діяльністю (визначається як різниця між позитивними і негативними оцінками) В.Януковича (+24) за останні два місяці покращився на 4 пункти. Індекс виріс найбільше на Півночі (+5 пунктів), Сході (+7) та Донбасі (+8). Зменшився на Заході (-3) і Півдні (-3), у решті регіонів – майже не змінився.

47 % задоволені діяльністю Прем'єр-міністра М. Азарова, 27 % – не задоволені, 19 % – вважають, що поки зарано давати оцінки, 4 % – не бачать його діяльності та 5 % – не визначилися.

Індекс задоволеності діяльністю М.Азарова (+19) за останні два місяці покращився на 7 пунктів. Найбільше індекс виріс на Півночі (+13), Центрі (+10) та Донбасі (+10). У решті регіонів – майже не змінився.

Діяльністю опозиційних політиків громадяни переважно не задоволені. Так, діяльністю Ю.Тимошенко в опозиції задоволені лише 14 %, 61 % – не задоволені, 9 % – поки зарано давати оцінки, 12 % – узагалі не видно діяльності, 5 % – не визначилися щодо свого ставлення .

Індекс задоволеності діяльністю Ю.Тимошенко в опозиції (-48) за останні два місяці погіршився на 11 пунктів.

Діяльністю А.Яценюка в опозиції задоволені 16 %, 49 % – не задоволені, 13 % – поки зарано давати оцінки, 14 % – узагалі не видно діяльності , 8 % – не визначилися.

Індекс задоволеності діяльністю А.Яценюка в опозиції (-33) за останні два місяці погіршився на ті ж 11 пунктів.

Загалом українці оцінюють рівень співпраці між Президентом й урядом вище, ніж рівень співпраці між Президентом і Верховною Радою та між урядом і Верховною Радою, повідомив О.Антипович. Так, 43 % опитаних оцінили рівень співпраці між Президентом й урядом як високий, 36 % – як середній, 9 % – як низький і 12 % не змогли визначитися.

Рівень співпраці між Президентом і Верховною Радою 29 % оцінюють як високий, 43 % – як середній, 13 % – як низький і 14 % не змогли

визначитися.

Рівень співпраці між урядом і Верховною Радою 24 % оцінили як високий, 45 % – як середній, 14 % – як низький, а 17 % – не визначилися.

Варто зазначити, що серед респондентів, які негативно оцінюють перші 100 днів діяльності уряду, не більше чверті оцінили співпрацю між різними владними інститутами як низьку.

Рівень співпраці між Президентом й урядом оцінюють як високий більшість мешканців Півдня і Півночі (53 % і 52 %, відповідно), а також відносна більшість мешканців Донбасу і Заходу (48 % і 43 %, відповідно). До того ж лише третина мешканців Центру і Сходу дали оцінку «висока» (34 % і 31 %, відповідно). Регіональні особливості оцінок співпраці між Президентом і Верховною Радою є подібними до вищенаведених.

87 % опитаних відзначили необхідність проведення в країні реформ, спрямованих на модернізацію соціально-економічної системи, протилежної думки – лише 4 %, не визначилися – 9 %.

Необхідність проведення в країні реформ, спрямованих на модернізацію політичної системи респонденти відзначали трохи рідше – 74 %, протилежної думки – 12 %, не визначилися – 14 %.

Необхідність реформ відзначили в усіх без виключення регіонах.

Директор соціологічної групи «Рейтинг» у своєму виступі також повідомив журналістам, що сферами, в яких реформи, на думку опитаних, найбільш необхідні, є охорона здоров'я (77 %), сільське господарство (66 %), житлово-комунальне господарство (62 %), пенсійна система (58 %), промисловість (54 %), освіта (48 %), судова система (44 %), податкова система (42 %), правоохоронна система (41 %).

На думку опитаних, найменше реформи необхідні у спорті (17 %).

Варто звернути увагу на те, що респонденти вказували, як правило, ті сфери, індекси ефективності діяльності уряду в яких виявилися нижчими за інші.

Сферами, в яких уряд доб'ється найбільших успіхів у проведенні реформ, на думку респондентів, є пенсійна система (33 %) та промисловість (33 %).

Трохи рідше респонденти відзначали енергетику (26 %), освіту (26 %), малий та середній бізнес (25 %), охорону здоров'я (24 %), податкову систему (24 %), виборчу систему (24 %), судову систему (22 %), місцеве самоврядування (22 %), сільське господарство (21 %) та ЖКГ (21 %).

Найменше опитані очікують результативних реформ у сфері екології (9 %), науки (10 %) і культури (10 %).

Лише третина опитаних знайомі з положеннями програми реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», представленої Президентом України В.Януковичем у червні 2010 р. При цьому половина з них щось чули, але нічого конкретного сказати не змогли. Двом третинам опитаних нічого не відомо про таку програму.

Найбільше поінформовані про програму реформ на Півночі, а найменше – на Півдні.

Щонайменше половина з поінформованих про програму реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» вірять в успішність її реалізації.

За словами директора Київського інституту проблем управління ім. Горшеніна В.Фесенка, головна тенденція, яка проявилася в результаті цього дослідження, а також в деяких інших дослідженнях – позитивна оцінка діяльності нової влади. Головні причини такої підтримки пов'язані з тим, що, по-перше, феномен «медового місяця» нової влади, коли її підтримують і власні виборці, і частина виборців, які не мають стійких політичних уподобань, і проявляють лояльність до нової влади. Це відбувалося і за часів В.Ющенка.

По-друге, в цьому випадку Президента В.Януковича та уряд М.Азарова підтримують насамперед власні виборці, тому що у своїй діяльності і Президент, і уряд виправдовують очікування цих виборців.

По-третє, позитивно сприймається політична та соціально-економічна стабілізація в країні.

В. Фесенко у своєму виступі також звертав увагу журналістів на те, що малоефективними або неефективними були оцінені дії уряду щодо боротьби з безробіттям, підтримки села, боротьби з корупцією, роботи житлово-комунального господарства. «Фактично, ідеться про перелік проблем, які турбують людей. Думаю, що для уряду на перспективу – це певне попередження. Якщо ці проблеми не будуть вирішуватися, ставлення до уряду може змінитися», – вважає політолог.

(Інформація СІАЗ)

Святкування ювілею Софійського собору: дискусія триває

Президент України В.Янукович підписав Указ № 682/2010 «Про відзначення 1000-річчя заснування Софійського собору». Проте на прес-конференції в інформаційному агентстві УНІАН д-р іст. наук О.Толочко (Інститут історії України НАН України) заявив, «нам пропонують святкувати ювілей на підставі непорозумінь і помилок».

За його словами, «софіївські мудреці» наполягають на існуванні джерела, в якому зафіксована дата 1011 р. Це напис, виконаний на підпружних арках центрального куполу Софійського собору митрополитом П. Могилою на честь першого оновлення Софії в XVII ст. (точніше – у 1634 р.). «Чому ми мусимо вірити свідченням XVII ст., коли навіть свідчення XI ст. вказуються цими дослідниками (авторами нової хронології. – Авт.) як неавтентичні. Що таке в XVII ст. відбулося, що робить цей напис значно важливішим, ніж всі літописи, хроніки та інші згадки?» – запитував О.Толочко.

Автори нової хронології наполягають на існуванні дати – 1011 р. Проте ця дата з'явилася в написі під час першої реставрації собору, яка відбувалася в середині XIX ст. з 1843 р. по 1853 р. Про це говорять свідчення учасників реставрації. Отже, підкреслив О.Толочко, «дата 1011 р. це не просто недостовірною дата, вона являє собою один з курйозів ранньої антикварної традиції».

І. Дорофієнко (корпорація «Укрреставрація») у своєму виступі зазначила: «Коли ми досліджували портрети сім'ї Я. Мудрого за допомогою сучасних методів рентгенівської емісії та інших, то ми побачили, що мізерна кількість автентичної фрески залишилася, а все інше – пізніші нашарування».

Г. Івакін (Інститут археології НАН України) переконаний, що автори нової хронології штучно наближають хронологію Софії до десятичної церкви. Проте, за його словами, розкопки останніх років виявили, що планувальна структура в цих пам'ятках зовсім різна. Абсолютно різна цегла. Аналізи показують відмінність й інших матеріалів.

«Дата 4 листопада 1011 р. – результат свавільних домислів», – говорив він. У знаменитому Мстиславовому Євангелії початку XII ст. ідеться лише про освячення Софійського собору, що відбулося 4 листопада митрополитом Єфремом. Немає ні слова про заснування Собору та 1011 р. Згадка про Єфрема повністю руйнує версію 1011 р., адже обидва митрополити Єфреми, які відомі в джерелах, жили й працювали в другій половині XI ст., тобто ніяк не стосуються Володимира. Співробітники музею-заповідника в усіх цитатах згадку про митрополита просто викидають. Таким чином, фальсифікується історичне джерело та вводиться в оману суспільство.

Як аргумент не на користь авторів нової хронології, Г. Івакін також відзначив, що ніколи на Русі не розпочиналося будівництво так пізно (у листопаді. – Авт.).

Варто зазначити, що на сайті www.lb.ua розміщена відповідь Н.Нікітенко (д-р іст. наук, проф., заввідділу науково-історичних досліджень Софії Київської) на публікацію О.Толочка «"Нова хронологія" Софійського собору завдасть непоправної шкоди», де вона зазначає: «На відміну від О.Толочка, не вважаю наукові баталії "бурею в склянці води", натомість сприймаю такою "бурею" всю цю кампанію, мета якої доволі прозора: громадськість мусить бути поінформована про загрозливі перспективи відзначення в 2011 р. 1000-річчя Софії Київської. І робиться це для того, аби даного святкування, ініційованого Національним заповідником "Софія Київська", суспільство боялося, державні інституції йому не потурали, а українські ЗМІ його не підтримували: мовляв, подібне святкування завдасть непоправної шкоди». До того ж наш опонент вдається до патетики: «Чи це та ціна, яку ми готові заплатити за задоволення амбіцій декількох осіб? Ось воно, виявляється, в чому справа – в амбіціях... Але ж про які амбіції можна було говорити 10–15 років тому, коли я обґрунтувала цю дату в своїх дисертаціях, книжках і статтях? А сьогодні вона підтвердилася завдяки унікальним знахідкам дуже давніх датованих графіті на стінах Софії. Зауважу, що запропоноване мною датування відрізняється від літописного аж

на...шість років. І це визнано суспільною загрозою! Що ж тоді казати про грандіозне святкування в 1982 р. 1500-річчя Києва, ініціатором якого виступив П.Голочко? Визначивши з такою точністю вік Києва, він тепер говорить, що ми “с празднованием 1500-летия, похуже, поспешили лет на 100”. І чомусь не бачить у тому жодної крамоли».

Наукова дискусія триває, а тим часом країна поки що готується, відповідно до указу Президента, відзначити ювілей заповідника на державному рівні вже в наступному році.

Коментарі спеціалістів на звернення громадян

Пенсійне законодавство

Норми, методика та порядок нарахування пенсії

Яким чином здійснюється призначення пенсії за віком на пільгових умовах?

Згідно зі ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» право на пенсію за віком на пільгових умовах мають працівники, зайняті повний робочий день на роботах зі шкідливими й важкими умовами праці, – за Списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць, зокрема, чоловіки – після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначених роботах.

Працівникам, які мають не менше половини стажу роботи з шкідливими й важкими умовами праці, пенсії на пільгових умовах призначаються зі зменшенням віку, зокрема чоловікам на один рік за кожні 2 роки 6 місяців такої роботи.

Порядком підтвердження наявного трудового стажу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 р. № 637, передбачено, що у випадках, коли в трудовій книжці відсутні відомості, що визначають право на пенсію на пільгових умовах, для підтвердження спеціального стажу приймаються довідки підприємства або організації, що уточнюють виконання пільгової роботи.

Пільгова довідка повинна містити такі дані: періоди роботи, що зараховуються до пільгового стажу, професія або посада; характер виконуваної роботи; розділ; підрозділ; найменування списків; первинні документи за час виконання роботи, на підставі яких вона видана.

Відповідно до Порядку застосування Списків № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників під час обчислення стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України 18.11.2005 р. № 383, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 1 грудня 2005 р.

№ 1451/11731, під повним робочим днем слід уважати виконання робіт в умовах, передбачених Списками, не менше 80 % робочого часу, встановленого для працівників даного виробництва, професії чи посади, з урахуванням підготовчих, допоміжних, поточних ремонтних робіт, пов'язаних з виконанням своїх трудових обов'язків.

Згідно з п. 4 Порядку проведення атестації робочих місць за умовами праці, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.1992 р. № 442, атестація робочих місць за умовами праці проводиться в строки, передбачені колективним договором, але не рідше одного разу на п'ять років.

Зазначена постанова набрала чинності з 21.08.1992 р. Це означає, що призначаючи пенсії за віком на пільгових умовах для зарахування до стажу, який дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, певного п'ятирічного періоду роботи зі шкідливими й важкими умовами праці після 21.08.1992 р., відповідне право впродовж цього періоду має бути підтверджене за результатами атестації.

Якщо атестація з 21.08.1992 р. не проводилася чи за результатами атестації, уперше проведеної після 21.08.1997 р., право не підтвердилося, до пільгового стажу зараховується лише період роботи зі шкідливими умовами праці на даному підприємстві, в установі чи організації до 21.08.1992 р. включно, тобто до набрання чинності Порядку проведення атестації робочих місць.

Пенсійний фонд України

Податкова політика

Який порядок оподаткування доходів у вигляді подарунка (унаслідок укладення договору дарування) з джерелом їх походження з території України, які нараховуються (визначаються, надаються) на користь нерезидентів?

Порядок оподаткування доходів фізичних осіб регулюється Законом України від 22.05.2003 р. № 889 «Про податок з доходів фізичних осіб» (далі – Закон).

Відповідно до п. 2.1 ст. 2 Закону, платниками зазначеного податку є як резиденти, так і нерезиденти, що отримують доходи з джерелом їх походження з території України.

Оподаткування доходів, одержаних нерезидентами, регламентується п. 9.11 ст. 9 Закону, згідно з яким доходи з джерелом їх походження з України, які нараховуються (виплачуються, надаються) на користь нерезидентів, підлягають оподаткуванню за правилами, встановленими для резидентів, з урахуванням особливостей, визначених окремими нормами цього Закону (підпункт 9.11.1 п. 9.11 ст. 9 Закону), зокрема такою особливістю є застосування до вказаних доходів спеціальної ставки оподаткування,

встановленої п. 7.3 ст. 7 Закону.

Відповідно до п. 4.1 та підпункту 4.2.3 п. 4.2 ст. 4 Закону, до складу загального річного оподатковуваного доходу, у тому числі нерезидента, включаються суми (вартість) подарунків у межах, що підлягають оподаткуванню згідно з нормами ст. 14 цього Закону.

При цьому, відповідно до п. 14.1 ст. 14 Закону, кошти, майно, майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг, подаровані платнику податку, оподатковуються за правилами, встановленими цим Законом для оподаткування спадщини.

Для оподаткування доходів у вигляді спадщини (подарунків) Законом передбачено ставки податку в розмірах 0 %, 5 % від об'єкта оподаткування залежно від ступеня споріднення резидентів України та 15 % – у випадку отримання спадщини (подарунка) від нерезидента.

Згідно з п. 7.3 ст. 7 Закону, ставка податку становить подвійний розмір ставки, визначеної п. 7.1 ст. 7 Закону, від будь-яких доходів, нарахованих на користь нерезидентів-фізичних осіб.

Абзацом першим п. 13.4 ст. 13 Закону передбачено, що особами, відповідальними за сплату (перерахування) податку до бюджету, є спадкоємці (обдаровані), які отримали спадщину (подарунок).

Додатково повідомляємо, що відповідно до ст. 21 Закону, якщо міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються норми такого міжнародного договору.

Державна податкова адміністрація України

* * *

Чи має право платник податку включити до складу податкового кредиту звітного року частину суми відсотків за іпотечним житловим кредитом?

Згідно з підпунктом 5.3.1 п. 5.3 ст. 5 Закону України від 22 травня 2003 р. № 889 «Про податок з доходів фізичних осіб» (далі – Закон), платник податку має право включити до складу податкового кредиту звітного року частину суми відсотків за іпотечним кредитом, сплачених платником податку, яка розраховується за правилами, визначеними ст. 10 Закону.

Пунктом 10.1 ст. 10 Закону встановлено, що право у платника податку щодо податкового кредиту на іпотеку виникає у разі, якщо за рахунок такого іпотечного житлового кредиту будується чи купується житловий будинок (квартира, кімната), визначений платником податку як основне місце проживання.

Відповідно до положень Закону платник податку, який бажає скористатися правом на податковий кредит за підсумками звітного року, повинен протягом року, наступного за звітним, подати до податкової

інспекції за місцем своєї податкової адреси річну податкову декларацію про суму загального річного оподаткованого доходу, вказати підстави, суми та документи, що підтверджують податковий кредит.

Податкова адреса фізичної особи – це місце постійного або переважного проживання платника податку, місце податкової реєстрації платника податку, визначене відповідно до законодавства (п. 1.14 ст. 1 Закону).

Згідно з нормами Закону України від 11 грудня 2003 р. № 1382 «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» таке визначення здійснюється платником податку самостійно, зокрема шляхом реєстрації (внесення відомостей до паспортного документа такого платника податку) об'єкта житлової іпотеки його місцем проживання (лист-роз'яснення від 12.02.07 №06-10/10-138 Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності).

Оскільки надання податкового кредиту здійснюється за наслідками звітного податкового року, то існує можливість реалізувати своє законне право на податковий кредит у наступному році.

Також повідомляємо, що відповідно до підпункту 5.4.3 п. 5.4 ст. 5 Закону, якщо платник податку не скористався правом на нарахування податкового кредиту за наслідками звітного податкового року, то таке право на наступні податкові роки не переноситься.

Державна податкова адміністрація України

Порядок застосування митного законодавства

В яких випадках надаються пільги з оподаткування транспортних засобів під час ввезення їх на митну територію України, визначені п. 7 ст. 8 Закону України від 13.09.2001 р. № 2681-III «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України?»

Відповідно до п. 7 ст. 8 Закону України від 13.09.2001 р. № 2681-III «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України», звільняються від оподаткування транспортні засоби в кількості однієї одиниці по кожній товарній позиції та товари, що ввозяться (пересилаються) громадянами і входять до складу спадщини за законом, відкритої за межами України на користь резидента, у разі підтвердження її складу органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження легалізується у відповідній закордонній дипломатичній (консульській) установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

Право спадщини за законом і право спадщини за заповітом мають різний характер правовідносин.

Права громадянина на спадкування регулюються Цивільним кодексом України, зокрема права громадянина на спадкування за заповітом визначені гл. 85 Цивільного кодексу України, права на спадкування за законом – гл. 86 Цивільного кодексу України.

Крім того, ст. 1221 гл. 84 Цивільного кодексу України встановлено, що місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця.

Враховуючи викладене, пільги, визначені п. 7 ст. 8 вищезгаданого Закону, надаються лише у випадках, коли до митного оформлення подаються документи, що свідчать про належність транспортного засобу до складу спадщини за законом, відкритої за межами України.

Для детального з'ясування порядку здійснення митного оформлення транспортних засобів, отриманих як спадщина, Держмитслужба радить громадянам звертатися до митних органів за місцем їх постійного проживання або перебування в Україні, з одночасним наданням відповідних документів.

Державна митна служба України

* * *

Як урегульовано питання сплати податків у разі тимчасового ввезення транспортного засобу на митну територію України громадянами-резидентами та громадянами-нерезидентами?

Згідно з положеннями ст. 1, 11 Закону України від 13.09.2001 р. № 2681-III «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України»:

– тимчасове ввезення транспортних засобів за кодами 87.01, 87.02, 87.03, 87.04, 87.05 Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності на митну територію України громадянами-резидентами дозволяється терміном до одного року після сплати ввізного мита та інших податків (зборів), передбачених законодавством під час ввезення автомобілів, а громадянами-нерезидентами – без сплати податків (зборів);

– резиденти-громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном;

– нерезиденти – іноземці, громадяни України, особи без громадянства, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Документальним підтвердженням постійного місця проживання громадянина України за межами України (тобто належності його до нерезидентів) та відповідно підтвердженням його права на отримання пільг в оподаткуванні є паспорт громадянина України для виїзду за кордон зі

штампом «Постійне проживання» або (для громадян України, які виїхали за її межі тимчасово та подали клопотання про залишення на постійне проживання за кордоном) з відміткою про перебування на постійному консульському обліку, засвідченою гербовою печаткою консульської установи України в країні попереднього проживання такого громадянина.

Зазначені відмітки в паспорті громадянина України проставляються відповідно до:

– п. 7 Порядку провадження за заявами про оформлення паспортів громадянина України для виїзду за кордон і проїзних документів дитини, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.12.2004 р. № 1603 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.01.05 за № 68/10348;

– п. 1.2, 2.1, 2.7 Правил ведення обліку громадян України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за кордоном, та дітей – громадян України, які всиновлені іноземцями, затверджених наказом Міністра закордонних справ України від 29.11.1999 р. № 207-а і зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 22.12.1999 р. за № 904/4197.

Враховуючи вимоги чинного законодавства, за відсутності документального підтвердження перебування громадянина на консульському обліку в закордонній установі України він вважається резидентом, а отже має право тимчасово ввезти транспортний засіб на митну територію України лише після сплати податків. Проте відсутність такого документа не є підставою для заборони громадянину перетинати державний кордон України (у тому числі власним транспортним засобом) та перебування на території України на законних підставах.

Державна митна служба України

* * *

Як урегульовано питання звільнення від оподаткування речей, які ввозяться на митну територію України у разі переселення громадян на постійне місце проживання в Україну при відсутності документального підтвердження?

У відповіді заявнику надані роз'яснення про те, що порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України, регулюється законом України від 13.09.2001 р. № 2681-III.

Ст. 8 цього закону встановлено, що під час ввезення на митну територію України звільняються від оподаткування, зокрема, предмети, що ввозяться (пересилаються) в разі переселення громадян на постійне місце проживання в Україну.

Митне оформлення вищезазначених предметів здійснюється після

подання всіх документів, які підтверджують право громадян на звільнення від оподаткування, або за умови сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), установлених законодавством України.

Відповідно до закону, постійне місце проживання – це місце проживання на території будь-якої держави не менше одного року громадянина, який не має постійного місця проживання на території інших держав і має намір проживати на території цієї держави протягом будь-якого строку, не обмежуючи таке проживання певною метою, і за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цією особою службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом).

Документом, що підтверджує право громадян іноземної держави на звільнення від оподаткування предметів під час переселення на постійне місце проживання в Україну, є паспортний документ громадянина іноземної держави на право виїзду за кордон з імміграційною візою на постійне проживання в Україні, виданою компетентним органом України, та/або посвідка на постійне проживання в Україні. Зазначені документи, згідно з Законом України від 07.06.2001 р. № 2491-III «Про імміграцію», підтверджують право іноземця чи особи без громадянства на постійне проживання в Україні (посвідка на постійне проживання) та засвідчують право іноземця або особи без громадянства на в'їзд в Україну для постійного проживання (імміграційна віза – позначка в паспортному документі).

Якщо документального підтвердження переїзду на постійне місце проживання до України митниці не надається, підстав для звільнення від встановлених законодавством платежів немає.

Тобто за відсутності таких підтверджень митне оформлення вантажу здійснюється на загальних підставах.

У разі, якщо за описом предметів їх вага перевищує 100 кг, а вартість перевищує 1000 євро, оподаткування підпадає під ч. 3 ст. 4 закону, а саме: оподаткування товарів, що безпосередньо ввозяться (пересилаються) громадянами в супроводжуваному (несупроводжуваному) багажі, сумарна митна вартість яких перевищує 1000 євро та/або загальна вага яких перевищує 100 кг, здійснюється за умови оформлення вантажної митної декларації та митного оформлення в порядку, передбаченому для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у разі здійснення операцій з імпорту, з поданням дозволів (ліцензій) та сертифікатів відповідності чи свідоцтв про визнання іноземного сертифіката, у випадках, установлених законодавством для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до ч. 1 ст. 93 Конституції України право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить Президентові України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України. До того ж Державна митна служба України, як орган виконавчої влади, не наділена компетенцією щодо звільнення від сплати ввізного мита, акцизного чи інших зборів та податку на додану вартість товарів, що ввозяться на митну територію України, оскільки, згідно зі ст. 1 Закону України від 25.06.1991 р. № 1251-XII «Про систему оподаткування», установлення і скасування

податків здійснюється Верховною Радою України.

Державна митна служба України

Правові відносини у сфері постачання та користування електричною енергією

Як урегульовано питання щодо вжиття заходів у разі порушення параметрів якості електропостачання?

Відповідно до ГОСТ 13109-97 «Норми якості електричної енергії в системах електропостачання загального призначення» (далі – Стандарт), норми, встановлені даним Стандартом, підлягають включенню в технічні умови на приєднання користувачів електричної енергії і в договори на постачання електричної енергії між електропередавальною організацією й користувачами електричної енергії.

Положеннями п. 6.1 Стандарту передбачено, що для визначення відповідності значень вимірюваних показників якості за винятком тривалості провалу напруги, імпульсної напруги, коефіцієнта тимчасової перенапруги нормам справжнього стандарту встановлюється мінімальний інтервал часу вимірів (дорівнює 24 год., що відповідає розрахунковому періоду).

Крім того, положеннями п. 6.2 Стандарту передбачено, що найбільші значення розмаху зміни напруги й дози флікера, зумовлені протягом мінімального інтервалу часу вимірів згідно з п. 6.1, не повинні перевищувати гранично припустимих значень.

Разом з тим положеннями п. 5.2 Стандарту передбачено, що нормально припустимі й гранично припустимі значення сталого відхилення напруги на виводах приймачів електричної енергії дорівнюють відповідно $\pm 5\%$ і $\pm 10\%$ від номінальної напруги електричної мережі напругою 0,38 кВ за ГОСТ 721 і ГОСТ 21128 (номінальна напруга). Положеннями п. 38 Правил користування електричною енергією для населення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 р. № 1357 (далі – Правила) (зі змінами) визначено, що енергопостачальник зобов'язаний приймати письмові та усні повідомлення (у тому числі засобами зв'язку) споживачів щодо порушення електропостачання або порушення параметрів якості електричної енергії, а також вживати заходів щодо відновлення електропостачання та приведення показників якості відповідно до вимог нормативних документів.

Згідно з положеннями п. 49–51 Правил, у разі порушення енергопостачальником умов договору, споживач викликає представника енергопостачальника для складання та підписання акта-претензії споживача, в якому зазначаються терміни, види, відхилення показників з надання послуг тощо (форму типового акта-претензії наведено у додатку Ж до Правил).

Акт-претензія складається споживачем та представником

енергопостачальника і скріплюється їхніми підписами. У разі неприбуття представника енергопостачальника протягом трьох днів з дня звернення в містах або сім днів – у сільській місцевості споживач має право скласти акт-претензію у довільній формі.

У разі відмови представника енергопостачальника від підписання акта, акт вважається дійсним, якщо його підписали не менше, ніж три споживачі або споживач і виборна особа будинкового, вуличного, квартального чи іншого органу самоврядування.

Акт-претензія споживача подається енергопостачальнику, який у десятиденний термін усуває недоліки або надає споживачеві обґрунтовану відмову щодо задоволення його претензій. Таким чином спірне питання між споживачем та енергопостачальником може бути вирішено з урахуванням вищенаведених вимог Правил.

Додатково зазначаємо, що п. 45 Правил визначено, що в разі відпуску споживачу електричної енергії, параметри якості якої перебувають поза межами показників, зазначених у договорі, енергопостачальник несе відповідальність і сплачує 25 % вартості такої енергії.

Разом з тим, якщо між споживачем і енергопостачальником не досягнуто згоди про користування електричною енергією, її оплату, збереження приладів обліку тощо, спірні питання вирішуються в установленому законодавством порядку, зокрема судом (абзац 7 п. 53 Правил). Крім того, відповідно до підпункту 15 п. 4 Положення про державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної і теплової енергії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.08.1996 р. № 929 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13.02.2006 р. № 131), одним із завдань та функцій Держенергонагляду, зокрема, є здійснення в межах своєї компетенції нагляду за відповідністю показників якості електричної енергії вимогам нормативних документів та технічним станом та організацією експлуатації електричних і теплових установок та мереж суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії.

*Національна комісія регулювання
електроенергетики України*

* Відповіді на запитання підготовлені за матеріалами Департаменту комунікацій влади та громадськості Кабінету Міністрів України

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Бразилія зацікавлена разом з Україною реалізувати головний національний проект – будівництво космодрому поблизу екватора. Про це заявив посол Бразилії в Україні Антоніо-Фернандо Круз-де-Мелло під час зустрічі з Прем'єр-міністром М.Азаровим.

Посол повідомив про необхідність проведення в другому півріччі циклу презентацій разом з українським Центральним проектним інститутом, який є головним розробником зазначеного проекту, та Дніпропетровським заводом «Південмаш» у Національному конгресі, Академії наук, Міністерстві оборони Бразилії. М. Азаров зазначив, що, збудувавши власний космодром, Бразилія увійде до п'ятірки держав, здатних запускати зі своєї території космічні апарати, причому запуск з екватора на третину дешевший – отже, Бразилія одразу матиме переваги, повідомляє департамент інформації та масових комунікацій Секретаріату Кабміну.

Зі свого боку Україна готова реанімувати проект «Морський старт». М.Азаров переконаний, що проект є дуже рентабельним і має значні переваги, зокрема завдяки екологічній та балістичній безпеці. Прем'єр-міністр висловив готовність співпраці з Бразилією щодо реалізації «Морського старту».

Сторони зійшлися на думці в липні провести засідання Міжурядової комісії з торговельно-економічного співробітництва. М.Азаров передав послу листа, адресованого президенту Бразилії, з докладними пропозиціями двостороннього економічного співробітництва (*«Морський старт» – на горизонті // Урядовий кур'єр (<http://ukurier.gov.ua>). – 2010. – 29.05).*

* * *

В Москві состоялся 11-й Международный форум «Высокие технологии XXI века», на котором экспонировалось более тысячи современных научно-технических разработок. В его рамках проводился конкурс проектов «Высокие технологии – основа модернизации экономики и развития промышленности». Одним из лауреатов конкурса стал проект ученых кафедры технологии и техники геологоразведочных работ Донецкого национального технического университета «Установки УМБ-130 и УМБ-130М для бурения скважин при изысканиях на шельфе», разработанный профессором, д-р техн. наук О.Калиниченко и доцентом, канд. техн. наук А.Каракозовым.

Проект награжден почетным Серебряным знаком форума – статуэткой «Святой Георгий».

По словам одного из разработчиков А.Каракозова, создание установок УМБ-130 и УМБ-130М обусловлено острой потребностью в технических средствах для оценки состояния пород морского дна при разведке и эксплуатации нефтяных и газовых месторождений в связи с реализацией в Украине Государственной программы «Освоение углеводородных ресурсов украинского сектора Черного и Азовского морей».

Выполнение этой программы было возложена на ГАО

«Черноморнефтегаз» – единственную в Украине компанию, которая занимается морской добычей углеводородов. При этом специалисты ГАО «Черноморнефтегаз» столкнулись с одной важной проблемой. Для проведения широкомасштабных работ по бурению глубоких эксплуатационных скважин, добыче и транспортировке углеводородов к потребителю потребовались большие объемы инженерно-геологических изысканий на трассах подводных трубопроводов и площадках постановки морских буровых платформ. Значительную долю этих изысканий составляет бурение скважин глубиной 20–50 м. Традиционно проходка таких скважин обеспечивается стационарными станками вращательного или ударного бурения, которые размещаются на дорогостоящих специализированных буровых судах. При проведении больших объемов изысканий, связанных с бурением неглубоких скважин, применение таких судов становится экономически невыгодным. Кроме того, флот Украины располагает только одним таким судном.

Для решения этой проблемы предложено использовать принципиально новые легкие автономные технические средства эксплуатирующихся с борта неспециализированных судов малого и среднего водоизмещения (буксиры, пожарные и спасательные суда и т.д.). В результате созданы две модификации погружной гидроударной установки УМБ-130, которыми обеспечивается бурение скважин без спуска водоотделяющих колонн и закрепления скважины обсадными трубами. Из-за гибкой связи с плавсредством при эксплуатации УМБ-130 допускается ограниченный дрейф судна, что исключает необходимость его жесткой стабилизации над устьем скважины и значительно уменьшает непроизводительное время, связанное с постановкой судна на якоря. Разработанные установки не имеют конкурентоспособных аналогов в Украине и за рубежом, а технические решения, используемые в них, защищены 16 патентами Украины и России. Применение разработанных установок позволяет снизить время бурения скважин глубиной до 50 м как минимум в два раза (для глубин 40–50 м) и более, в три–пять раз – для глубин 20–25 м, в семь–девять раз – для глубин 12–15 м, что приблизительно пропорционально отобразится на стоимости буровых работ.

Область применения этих установок не ограничивается нефтегазовыми месторождениями. Они могут использоваться при разведке на море месторождений строительных материалов и россыпей, при геологическом картировании морского дна и экологических изысканиях.

Установки УМБ-130 и УМБ-130М были разработаны при поддержке и непосредственном участии генерального директора ЗАО «Компания «Юговостокгаз»» П.Зыбинского (*Разработанные учеными ДонНТУ установки не имеют аналогов // Жизнь (<http://www.life.donbass.com>). – 2010. – 13.05*).

Діяльність науково-дослідних установ

На Мариупольском металлургическом комбинате им. Ильича (ММК им. Ильича) работает подразделение со статусом, отличающим его от всех остальных цехов и служб. Полное название этого подразделения – Центральная лаборатория металлургического комбината (ЦЛМК).

ЦЛМК является комплексным научно-производственным и испытательным подразделением комбината. Ее предназначение – постоянное исследовательское и технологическое сопровождение всей производственной цепи. Сотрудники лаборатории напрямую участвуют в разработке и усовершенствовании технологий металлургического процесса, а потом контролируют и уточняют применение непосредственно в производственных подразделениях.

В ее составе ряд технологических и испытательных лабораторий. Такая структура на протяжении многих лет доказала свою эффективность и жизнеспособность. Выдающийся организатор металлургической науки академик И.Бардин утверждал, что по своей сути заводская лаборатория является проводником передовой технической мысли на производстве.

Центральная лаборатория комбината располагает современным (контрольным и испытательным) оборудованием. Сейчас, когда заказы на проведение глубоких исследований металлургических процессов отправлять почти некуда, комбинат выручает то, что оснастка Центральной лаборатории, как и опыт, накопленный ее специалистами, позволяют практически все необходимые научно-исследовательские работы проводить самостоятельно и с большой эффективностью реализовывать инновационные для предприятия проекты.

Знания и квалификация специалистов-исследователей очень пригодились комбинату при освоении мирового рынка металла. Центральная лаборатория подключилась к освоению технологии производства непрерывного литья заготовок, разработки технологии выплавки и разливки чистой стали, свободной от неметаллических включений. Специалисты лаборатории усовершенствовали технологию выпуска металлопродукции повышенной прочности, позаботились исследователи и об освоении производства толстого листа высшего качества. Для того, чтобы пользоваться постоянным спросом тонкий лист, лаборатория провела комплекс исследований по повышению групп отделки проката и его точности. Каждый производственный процесс должен отвечать международным стандартам.

Основой задуманной системы служит европейская серия стандартов качества «ISO 9001». Ознакомившись с европейским опытом, специалисты лаборатории участвовали в разработке общезаводского документа «Руководство по качеству». Комбинат успешно выдержал проверку сертификационного аудита и получил специальное свидетельство Международного центра по сертификации промышленной продукции «TUV-NORD». Центр находится в Германии и пользуется мировой известностью. На ММК им. Ильича уже сейчас внедрено производство проката более чем

по сотне отечественных и зарубежных стандартов.

То, что на должной высоте находится и исследовательская работа, подтверждают регистрационные свидетельства, выданные комбинату международными классификационными обществами: Российским морским регистром судоходства, Британским ллойдом, Американским бюро судоходств ABS, Германским ллойдом, Бюро «Веритас», имеющим отделение во Франции и Норвегии, отдельно сертифицированы такие виды продукции комбината, как судовая сталь, штрипсы, марки конструкционных и котельных сталей. Различная продукция комбината также получила сертификационные свидетельства от других международных центров качества из стран Европейского Союза и Соединенных Штатов Америки.

Сейчас центральная лаборатория комбината представляет собой разветвленное подразделение, способное вести исследовательские и контрольно-испытательные работы в каждом цехе и на любом производственном участке. В составе центральной лаборатории трудятся 13 технологических лабораторий, две контрольно-исследовательские лаборатории и пять испытательных. Широкий и разнообразный круг задач, стоящих перед заводскими исследователями. Все испытательные лаборатории прошли положенную аккредитацию и теперь располагают правом проводить все виды испытательных и контрольных работ, необходимых для металлургического производства. Уровень научных работ, достигнутый в центральной лаборатории ММК им. Ильича, позволяет заниматься широким спектром исследовательской и изобретательской деятельности: от совершенствования уже применяющихся технологий и разработки новых технологических процессов до проведения физико-механических испытаний и анализа химического состава, как металлургического сырья, так и готовой продукции комбината.

Наиболее важной составной частью научных исследований лаборатории являются эксперименты. Это один из основных способов получить новые научные знания. Более двух третей всех трудовых ресурсов науки затрачивается на эксперименты.

Основной целью эксперимента является проверка теоретических положений (подтверждение рабочей гипотезы), а также более широкое и глубокое изучение темы научного исследования. Эксперимент, как правило, проводится по возможности в кратчайший срок с минимальными затратами при самом высоком качестве полученных результатов.

Специалисты центральной лаборатории – неизменные участники научно-технических конференций и изобретательского движения. Только в 2008 г. сотрудники лаборатории подали 14 заявок на изобретения и получили девять патентов. В коллективе трудятся четыре кандидата технических наук, еще несколько инженеров являются соискателями ученых званий. Работники лаборатории отмечены в числе лучших рационализаторов ММК им. Ильича.

Центральная лаборатория комбината ежегодно разрабатывает до 100 технологических заданий на проведение экспериментов в промышленных условиях, направленных на решение задач, поставленных производством

(Шебаниц Э.Центральная лаборатория комбината и День науки // Ильичовец (<http://www.ilich.in.ua>) . – 2010. – 15.05).

Інноваційні розробки та технології

К Евро-2012 Научно-исследовательский институт горноспасательного дела и пожарной безопасности «Респиратор» (г. Донецк) разработал экспериментальный вариант самоспасателя для людей, находящихся в гостиницах и других высокоэтажных зданиях.

По словам заведующего дыхательной аппаратуры Э.Ильинского, город возводит высотные гостиницы. Но проектировщики высоток не всегда задумываются над тем, как в случае возникновения пожара, допустим на 16-м этаже, человек может самостоятельно выбраться из здания. В связи с этим специалисты решили создать к футбольному чемпионату гражданский самоспасатель, который будет очень простым. Аппарат «СИ-30» представляет собой капюшон с маской, в которой находится патрон с химически связанным кислородом. Без особых трудностей потерпевший сможет надеть его и дышать в течение 25-ти минут и за это время пробраться к выходу. Но если же сделать этого не удастся, можно пробыть в нем до 100 минут, пока не приедут спасатели. Кстати, вес самоспасателя всего 1,5 кг.

По словам замдиректора института А.Чумака, на сегодняшний день этот аппарат во многом превосходит аппараты с сжатым кислородом. Причем выпускаемая аппаратура в 10 раз дешевле зарубежной, и эти самоспасатели могли бы успешно применяться не только в угольной промышленности, но и в армии, ранее их закупили в Тамбове.

Существует целый ряд подземных объектов, которые обязаны быть защищены противопожарной автоматикой. Институт готов ее предложить *(Пилипенко А.Самоспасатель для гостиниц // Вечерний Донецк (<http://www.vecherka.donetsk.ua>). – 2010. – 22.05).*

Альтернативні джерела енергії

Науковці Кременчуцького державного університету ім. М. Остроградського в лабораторних умовах створили технологію видобутку біогазу з дніпровських синьо-зелених водоростей. Свій винахід демонструвала кафедра фізики, очолювана проф. О. Єлизаровим.

На сьогодні винахід перебуває у стані розробки. Власними силами науковці довели, що біогаз із водоростей – це реально. У лабораторних умовах з 50 л водоростей добули 200 л газу. Виробництво безвідходне, бо залишки від переробки біомаси є чудовим органічним добривом, яке містить цінні добавки фосфору, калію та не має важких металів. Його можна застосовувати де завгодно. Усе це науковці роблять з думкою, що українське суспільство все ж таки колись зрозуміє, що Дніпро необхідно привести до належного природного стану.

Колектив кафедри фізики готовий і надалі працювати в обраному

напрямі, щоб якомога ретельніше відпрацювати технологію переробки та збору синьо-зелених водоростей, які вже стали величезним лихом не тільки для Дніпра та його водоймищ, а й для всіх прибережних населених пунктів *(Лькова В. Наука і виробництво // Зоря Полтавщини (http://www.zorya.poltava.ua). – 2010. – 25.05).*

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу

Кандидат сільськогосподарських наук, доцент Житомирського національного агроекологічного університету В.Зінченко першим в Україні почав вирощувати траву міскантус-гігантеус, яка має неабияку енергетичну цінність. Справа в тому, що в кінці 80-х років ХХ ст. науковець почав інтенсивно вивчати можливості вирощування рослин шляхом блокування радіонуклідів в їх біомасу. Зав'язалася продуктивна співпраця з колегами з Росії, Німеччини та Польщі.

У 2004 р. отримав у Варшавському університеті кореневища міскантуса і висадив їх на двох дослідних ділянках: у ботанічному саду університету та на полі під с. Бехи Коростенського району. Останню ділянку обрав для того, щоб перевірити культуру на радіоактивно забрудненому ґрунті. Відтоді пройшло шість років. Гігантеус продемонстрував, на що здатний: уже на третій рік він сягнув у висоту на 4 м. Словом, експеримент показав, що ця культура відмінно приживається та росте в українській кліматичній зоні. Насамперед міскантус – це фактично багаторічна трава (батьківщина – Південно-Східна Азія), тільки гігантська, яку потрібно раз висадити, і все на цьому.

Років 20 тому рослина потрапила в Європу і одразу здобула високу репутацію. Так, англійці називають міскантус культурою «відкрити і закрити ворота». Після висадки кореневищ гігантеус може рости на одному місці не менше 20 років.

Енергетична цінність спалювання біомаси міскантуса прирівнюється до деревини – на рівні 17 МДж. У мазуту, кам'яного та бурого вугілля цей показник, звісно, вищий, але ж названі ресурси щорічно не виростають, як міскантус. Урожайність гігантської культури – 25 т сухої маси з 1 га. Це означає, що з 25 т можна виробити стільки енергії, скільки з 12 т вугілля.

Характерна й невибагливість рослини до якості ґрунту. Завдяки розгалуженій кореневій системі, її можна вирощувати на малородючих землях. Її коренева система досягає 2,5 м в глибину. Саме завдяки цьому міскантус легко споживає поживні речовини і воду, що дає можливість вирощувати його практично де завгодно. Гігантеус, азіатська рослина, переносить українські зими, які часом бувають надто морозними. Втрати від морозу можуть бути перші два роки. А потім культура, незважаючи на азіатське походження, спокійно переносить температуру мінус 20 градусів, навіть без снігового покриву. Тобто рослина є доволі морозостійкою.

Культуру найкраще збирати у лютому, тоді вона містить найменше

вологи, що полегшує збір (проводиться звичайними комбайнами) та зберігання. Після збирання стебла подрібнюють на 10–15 см та пресують у тюки. Далі ще одне подрібнення, пресування в брикети, і можна використовувати як паливо у звичайних котлах. Ну, хоча б тих, що випускає житомирський завод GRIGER.

Крім того, біомаса міскантуса може бути високоякісною сировиною для іншої продукції: будівельних матеріалів, упаковок та технічного паперу, виробів сільськогосподарського призначення тощо. Порівняйте міскантус і звичайну деревину. Ліс потрібно вирощувати щонайменше 80 років. Гігантеус – трава – можна збирати через рік.

З 1 га лісу біомасу можна взяти десь через 80 років, вихід її – 400 т. З 1 га міскантуса вона (біомаса) виходить через рік. Обсяг – 25 т. Через 10 років – 250 т, через 100 років – 2500 тис. т. Тобто продуктивність гігантеуса вища щонайменше в чотири рази.

Комерційних проектів в Україні поки що не існує. Головна причина – надто великий термін, необхідний для того, щоб окупилися видатки на вирощування культури: тільки 1 га міскантуса обходиться більше, ніж 30 тис. грн, куди входить переважно вартість кореневищ. Прибутків можна чекати сім років. Однак зацікавленість азіатською травою рік від року зростає. Безпосередньо в Житомирі інтерес до нової рослини виявило об'єднання «Екобіотех» та ряд приватних підприємців (*В Житомирі появился конкурент «Газпрома» // Бердичев деловой (<http://www.berdichev.biz>). – 2010. – 24.05*).

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

По словам заведующего кафедрой природоохранной деятельности ДонНТУ, профессора В.Костенка, технологическую воду можно приготовить в шахте, а шахтная вода после специальной обработки может стать питьевой. Продолжением этой темы стал круглый стол в Антраците, где обсуждался проект «Программы поддержки угольного сектора».

Уголь – это источник энергетической безопасности Украины, но в процессе его добычи появляются загрязняющие вещества. Чтобы снизить вред, который причиняет угледобыча окружающей среде, необходимо сотрудничество многих организаций. Круглый стол проводился для содействия диалогу между заинтересованными сторонами с перспективой использования воды закрытой шахты Антрацита.

В 2008 г. Европейский Союз и Украина запустили проект «Программа поддержки угольного сектора», который финансируется с бюджетом около 9 млн евро и продолжительностью 28 месяцев. Его цель – способствовать развитию и реструктуризации угледобывающей промышленности, используя социально ответственный и рентабельный подход.

Проект должен оперативно решать экологические проблемы и помогать

постепенному устранению экологического ущерба от угледобычи и закрытия убыточных шахт.

Проект водоотливного комплекса «Центральная» был разработан несколько лет назад украинскими экспертными институтами и утвержден как руководство к действию. Во время круглого стола обсуждались преграды и решения, которые смогут ускорить внедрение проекта. В заседании приняли участие представители Министерства угольной промышленности Украины, Министерства охраны окружающей природной среды, Луганской облгосадминистрации, санэпидстанции и других организаций (*Пархоменко М. Вода из шахты будет пользоваться спросом // Вечерний Донецк (<http://www.vecherka.donetsk.ua>). – 2010. – 18.05).*

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля уже давно занял достойное место среди самых престижных вузов страны. Сегодня одно из крупнейших высших учебных заведений Юго-Востока Украины предлагает своим абитуриентам 131 специальность как технического, так и гуманитарного направления. С этого года у университета появились принципиально новые возможности – вузу присвоен статус исследовательского, а это значительно расширяет его возможности.

А. Голубенко, ректор Восточноукраинского национального университета им. В. Даля:

«Статус исследовательского был введен в Украине в 2009 г. и пока его получили только 14 вузов. У этого учебного заведения три премии национального и международного уровня. Средняя численность штатных докторов наук за пять лет – 173. Объем научно-исследовательских работ, проведенных университетом и его структурными подразделениями за год составляет объем больше 21 млн. Количество патентов и лицензий, полученных за пять лет, 581. По этому показателю вуз вообще первый в стране. Патент – это показатель, насколько инновационно исследование, насколько оно уникально, и в этом университет держит пальму первенства.

Раньше университет был отраслевым учебным заведением с главным направлением – машиностроение, а теперь многофункциональность позволяет развивать и машиностроение, и гуманитарные науки, и математические. В нем 24 факультета, 131 специальность, 106 кафедр – это и есть то количество научных направлений, которые можно развивать и исследовать.

Ученые университета отличаются солидными трудами на международном уровне и в юридической сфере, и в технологической, а это уже показатель того, что многопрофильный университет им. В. Даля справляется со своей задачей в подготовке кадров.

Физики сейчас ведут научно-исследовательскую работу, которая координируется Национальной академией наук, а пару лет назад они

проводили дослідження на Українській арктичеській станції ім. Вернадського. На станції вони займалися дослідженням наночастиць, і по його итогам можна дати характеристику того мира, який існував задолго до нас і який буде існувати в майбутньому. При університеті працює єдиний в країні інститут гуманітарного розвитку, на його базі ЮНЕСКО створило свою кафедру, де студенти займаються проблемами гуманітарного розвитку особистості.

Перше все, вуз буде готувати спеціалістів по нанотехнологіям, спеціалістів в сфері захисту інтелектуальної власності, електронного інформаційного простору, то єсть тех, хто буде захищати інтернет-ресурси від хакерів.

В університеті можуть робити обладнання для вирощування монокристалів, це дуже складні і крупногабаритні машини, бодин монокристал може досягати полуметра, но обробити їх, нарізати кристал товщиною в мікрон без заводського обладнання неможливо.

Сейчас ці кристали вивозять і продають, в інших країнах їх обробляють і, відповідно, там отримують гроші. Но це можна робити в Україні. По тому університет націлен випускати нанотехнологів іменно для України, а від держави залежить, як воно зможе допомогти реалізувати здібності цих кадрів.

Статус дослідницького дає вузу деякі переваги. Університет отримує додаткові можливості, головне – самостійно приймати рішення по багатьох питаннях.

Еще одне важливе перевага дається при затвердженні докторів і кандидатів. Раніше вуз повинен був посылати дані про захист дисертації в ВАК – Вищу аттестационну комісію на затвердження. Комісія могла затвердити або не затвердити. Тепер же університет сам може виробити затвердження без участі ВАК.

Переваги великі, но і відповідальність теж велика.

В вузі екзаменати проходять по системі тестування. Самі популярні спеціальності у абітурієнтів – економічеські, транспортні, із гуманітарних – політологія, правознавство, філософія, туризм» *(Голубенко А.Первий дослідницький. Далевський університет намерен розвивати науку в 106 напрямках / Бєсєдовала В.Симбирська // Молодогвардєєц (<http://www.mgm.com.ua>). – 2010. – 19.05).*

Наука і влада

Остаточнo вийти з глобальної фінансово-економічної кризи світ зможе лише в умовах панування нового, шостого технологічного укладу. Тому антикризові рішення для економіки сьогодні розробляються не економістами або фінансистами, а вченими. Новітні технології, що з'являються сьогодні, – це нові можливості для економічного зростання на наступні щонайменше 50 років.

В Україні сьогодні є шанс істотно скоротити технологічне відставання від найбільш економічно розвинутих держав Європи і світу. Вікно можливостей щодо цього відкриває вітчизняна наука. Українські вчені досягають високих, нерідко безпрецедентних результатів саме за тими науково-технологічними напрямками, які будуть найбільше затребувані економікою завтра – матеріалознавство, імунобіотехнології, кріомедицина, оптоелектроніка, біофізика тощо. Це – унікальний технологічний потенціал, який має наситити вітчизняну економіку ресурсами стрімкого і сталого зростання.

Отже, необхідно йти шляхом створення національних конкурентних переваг саме в науково-технологічному секторі. Перші кроки зроблені вже в цьому році. У структурі уряду з'явився Державний комітет України з питань науково-технічного та інноваційного розвитку. У найближчих планах – створення Міністерства науки, технологій та інновацій України.

По-друге, уряд відновлює систему державного замовлення в науковому, науково-технологічному й інноваційному секторах. По-третє, запроваджуються комплексні механізми фінансової підтримки інноваційної діяльності, зокрема, здешевлення кредитів, заохочення комерційних банків до активнішого кредитування інноваційних проектів.

Відновлено фінансування програм прикладних досліджень та науково-технічних (інноваційних) проектів НАНУ, придбання наукового обладнання для академічних наукових установ. З цього року розпочнеться реалізація Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології і наноматеріали» і Програми розвитку співробітництва у сфері нанотехнологій між МОН України та Федеральним агентством з науки.

У цьому році відновлено фінансування програми забезпечення житлом працівників НАНУ. Уперше будуть профінансовані заходи щодо залучення обдарованої молоді до науково-дослідницької діяльності.

Весь цей комплекс заходів підпорядкований єдиній меті – створити сталий внутрішній попит на науковий продукт, технології, інновації та інші інструменти забезпечення інтенсивного економічного розвитку. Адже без цього розмови про модернізацію економіки залишаться розмовами.

Україна – держава визначних наукових досягнень. Маємо пам'ятати, що коли в США тільки-но створили НАСА (1 жовтня 1958 р.), на українському Південмаші вже активно розробляли ракети-носії для запуску супутників (з 1957 р.) *(Ключ від майбутнього // Урядовий кур'єр (<http://ukurier.gov.ua/>). – 2010. – 15.05).*

Проблеми інформатизації

Матеріали до Міжнародної конференції «Еволюція структури і функцій бібліотекознавства під впливом сучасних інформаційних технологій» (Київ 5–6 жовтня 2010 р.)

Н. ІВАНОВА,
мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Сучасні бібліотечні установи в процесі поширення правових знань

У статті розглядаються питання поширення бібліотечними установами правової інформації та їх участі в процесі формування правової культури українського суспільства.

Ключові слова: держава, інформація, бібліотечні установи, демократія, Україна.

Становлення в Україні демократичної правової держави неможливе без оновлення правової свідомості та правової культури. Технологічний прорив створює нові можливості для реалізації громадянських прав, самореалізації особистості, отримання знань, виховання нового покоління освічених людей, що неодмінно впливає на рівень правової культури, яка, у свою чергу, є своєрідною формою гармонійного розвитку людини, через яку досягається загальносоціальний прогрес. У таких умовах, природно, стрімко зріс рівень запитів на правову інформацію, що фіксують зокрема бібліотекознавчі дослідження. Незнання законів і методів захисту своїх прав є однією з причин порушень прав людини в економічній, соціальній, політичній, культурній та інших сферах. «Правове безкультур'я, яке процвітає в суспільстві, набуло широкомасштабних розмірів: від сфери повсякденних відносин між людьми до діяльності вищих законодавчих органів держави, від центрального управлінського апарату до його низових ланок. Це небезпечне соціальне явище, що може стати серйозною перешкодою на шляху соціально-економічних та державно-правових реформ» [1].

Формування демократичної правової культури суспільства не може відбутися без активного та масштабного правового інформування населення. Підвищення рівня правової культури всіх працівників державного апарату, суспільних та комерційних організацій, громадян має стати важливим наслідком обслуговування правовою інформацією, надання доступу до неї сучасними бібліотечними установами. Механізм формування правосвідомості кожного окремого індивіда, як визначальної ланки правової культури суспільства, у сучасних реаліях є практично саморегульованою інформаційною системою. «Індивідуальна правосвідомість є лише особливою формою загальної суспільної свідомості. Але оскільки лише індивіди у своїх взаємостосунках є суб'єктами, настільки доля суспільної правосвідомості (її зміна та розвиток, а то і деградація) залежать від

індивідуальної свідомості безлічі людей і поколінь» [2]. Тобто відбувається інформаційно-правовий процес, під час якого суб'єкти регулювання, тобто ті, хто працює з правовою інформацією (індивіди, групи людей, керівники, підприємці, студенти, користувачі Інтернет та ін.), реалізують функції, пов'язані зі збором, систематизацією, переробкою, зберіганням, пошуком, відтворенням і поширенням правової інформації. Отже, розвиток правосвідомості всіх категорій користувачів шляхом ефективної, професійної реалізації цих дій на сьогодні і є основною перспективою сучасних бібліотек. Підтвердженням цього є той факт, що в сучасних умовах оволодіння сучасною системою демократичних і правових цінностей не може бути досягнуте тільки шляхом засвоєння громадянами знань чинного законодавства. Необхідна розробка цілісної системи формування правової культури українського суспільства з урахуванням досягнень теорії цінностей на всіх рівнях соціальної структури.

Існуюча система правового інформування як чинника формування правової культури має низку суперечностей, що відображається також і в бібліотечній діяльності. Зокрема, це невідповідність уваги на державному рівні системі правового інформування потребам суспільства у вихованні людини і громадянина згідно з ціннісно-цільовими орієнтирами правової держави та громадянського суспільства; традиційна практика інформування в правовій сфері також не відповідає сьогодні необхідності формування гуманістичних ціннісних орієнтацій з використанням сучасних електронних технологій.

З метою створення якісної системи правового інформування бібліотечними установами, яка відповідатиме таким основним критеріям як оперативність, адекватність та повнота задоволення інформаційної потреби, необхідно враховувати фактори, які впливають на рішення користувача звернутися саме до бібліотеки. Головним чинником тут є доступність правової інформації. Бібліотеки «усвідомили себе навігаторами в необмеженому масиві інформації (навіть за відсутності іноді необхідної матеріально-технічної бази), і це вигідно відрізняє їх від інших комунікативних структур» [3].

Поширення правових знань бібліотечними установами є системним процесом, з використанням всього асортименту наявних форм інформаційного та аналітичного обслуговування користувачів, орієнтованих відповідно до їх специфічних запитів. Вивчення рівня правової поінформованості суспільства дає можливість бібліотечним установам прогнозувати запити на даний вид інформації і працювати на упередження. Дана обставина дуже важлива, оскільки є тим спонукальним мотивом, який обумовлює сьогодні пошук оптимальних шляхів використання правової інформації. Цей процес пов'язаний насамперед з необхідністю вироблення сучасної концепції комплектування правовою інформацією, виходячи з темпів її виробництва та попиту. Ця робота не може бути ефективною без врахування актуальних завдань суспільного розвитку, змін, що відбуваються в соціальній структурі нашого суспільства та його особливостей.

Розвиток електронних технологій та поява Інтернету сприяло формуванню в суспільстві нових поглядів на діяльність бібліотечних структур. Підвищення рівня доступності для користувачів бібліотек у сфері правової інформації завдяки використанню електронних технологій сприяє вирішенню проблем подолання інформаційної нерівності в правовій сфері; розвитку демократії; розвитку економічних процесів та правових основ інформаційного суспільства; удосконаленню механізмів державного управління; інтеграції у світове інформаційне суспільство. Через яскраво виражену специфіку можливостей зручного використання саме електронна правова інформація набуває популярності в ефективному виконанні дедалі нових функцій у суспільстві. Вона робить законодавчі, інструктивні та інші організаційні матеріали значно доступнішими масовому користувачу, ніж відповідна інформація на інших носіях. Вона інтегрує суспільну свідомість, сприяє створенню консолідованої громадської думки в правовій сфері, формуванню відповідних норм суспільної поведінки.

Сьогодні актуальності набула така система інформування, що дає змогу проводити аналітичну роботу: простежувати зв'язки між інформаційними об'єктами та обробляти складні запити. Форми інформаційно-аналітичної роботи відповідних підрозділів бібліотек з використанням сучасних електронних інформаційних технологій певною мірою увібрали в себе деякі ознаки традиційних ЗМІ, однак при цьому мають цілий ряд специфічних особливостей, що виділяють результат їх праці в окремий вид інформаційно-аналітичних продуктів. Говорячи про інформаційно-аналітичні продукти бібліотек, маємо на увазі власні розробки, здійснені спеціальними працівниками бібліотечних установ для обслуговування користувачів згідно з їхніми тематичними запитами, матеріали, що узагальнюють певний інформаційний ресурс фондів, сприяють розкриттю їх у системі дистантного обслуговування.

У вирішенні проблем правової інформованості суспільства в бібліотечних установах сьогодні особлива роль належить електронним інформаційно-аналітичним продуктам. Вони набули значного поширення, здійснюють певний вплив на функціонування всіх суспільних інститутів, у своїй масі сприяють формуванню громадської думки, пов'язаної з утвердженням цінностей громадянського суспільства та свободи слова, усвідомленості населенням необхідності та бажаності вдосконалення національного законодавства. Характерними перевагами електронних продуктів бібліотек як інструмента поширення правової інформації є широка аудиторія користувачів і можливість її необмеженого розширення; висока швидкість і оперативність надання інформації; практично необмежений вибір джерел і видів інформації; можливість обговорення питань, що виникають в режимі реального часу.

Мета діяльності інформаційно-аналітичних структур та бібліотечних установ у цілому, у сфері здійснення правового інформування, полягає в створенні в масовій свідомості мотивів визнання позитивного права шляхом інформування щодо його цінності та життєвої необхідності, тобто в

здійсненні цілеспрямованого впливу правової інформації на всі прошарки суспільства і держави в цілому. Високий рівень відповідальності бібліотечних установ перед суспільством визначає такі основні завдання щодо поширення правових знань як активна участь у створенні правової держави на основі принципів доступності для кожного члена суспільства всієї сукупності нормативних актів та вільного отримання правової інформації в зручній формі та виконання ролі універсальної громадської служби правового інформування громадян.

Окрему увагу хотілося б приділити перспективним напрямам відродження бібліотечного обслуговування, зокрема у сфері правового інформування в сільській місцевості. У Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» [4] зазначено, що ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно зі світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України, оскільки серед іншого є низькою ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів, спрямованих на інформатизацію, впровадження інформаційних технологій у сільське господарство та низьким є рівень інформатизації деяких регіонів держави. Не потребує доведення і той факт, що жителі українського села потребують надзвичайної уваги в контексті бібліотечного обслуговування, адже це необхідна умова задоволення культурних та освітніх потреб жителів села. Тут на перший план виходить проблема інформаційної нерівності, процеси усвідомлення та вирішення якої важливо розпочати вже сьогодні, коли розвиток інформаційного суспільства перебуває ще на початковій стадії, проте рухається він надзвичайно високими темпами. Сьогодні склалася ситуація, коли швидкий прогрес у галузі інформатизації поглиблює інформаційну нерівність, і в цьому полягають труднощі його подолання. Кроком до вирішення цих проблем може бути співпраця великих наукових інформаційних центрів з бібліотеками на селі. Ключовим елементом діяльності з подолання інформаційної нерівності може стати тісне соціальне партнерство держави, бібліотечних установ, співтовариства підприємців і некомерційного сектору.

Сьогодні переважна більшість сільських бібліотек не мають копіювальної техніки або під'єднання до глобальних інформаційних мереж. Проте лише один комп'ютер, під'єднаний до Інтернет, у сільській бібліотеці дасть можливість набагато ширшого доступу до інформації, що сприятиме підвищенню культурного рівня сільського населення, його правової обізнаності. На даний період це особливо актуально, оскільки спостерігається момент зрушення в бік зростання інформаційних запитів жителів села, адже потроху відбувається розвиток підприємництва на селі, інформаційної підтримки потребує управлінська діяльність на місцевому рівні та молодь.

Узагальнюючи вищесказане, можна визначити такі основні напрями бібліотечної політики у сфері здійснення правового інформування українського суспільства: модернізація бібліотечних послуг у сфері

правового інформування – розробка моделей електронного правового інформування; розвиток програм підтримки правової культури, підвищення рівня правової обізнаності користувачів бібліотек; підготовка та реалізація програм щодо розширення фондів правової інформації, зокрема в електронному вигляді; забезпечення доступу населення до соціально значущої правової інформації шляхом впровадження на базі загальнодоступних бібліотек повсюдного доступу до інформаційно-правових баз інформації; розвиток інфраструктури бібліотечної справи, розширення учасників великих корпоративних проєктів у сфері правового інформування; розвиток міжнародної бібліотечної співпраці, участь у міжнародних бібліотечних і культурних проєктах у сфері правового інформування, у тому числі на основі нових форм і методів професійної бібліотечної діяльності; сприяння ефективному функціонуванню системи безперервної інформаційно-правової підтримки малозахищених верств населення України.

Однією з проміжних ланок у процесі створення інформаційних потоків, які впливають на життєдіяльність усіх підсистем соціуму, як показує практика, стають інформаційно-аналітичні структури великих наукових бібліотек. Діяльність таких структур, безсумнівно, є перспективним напрямом розвитку системи правового інформування бібліотечними установами. Досвід роботи Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) демонструє, з одного боку, затребуваність управлінських структур в якісно новому рівні інформаційного забезпечення, спрямованого на вироблення специфічного інтелектуального інформаційно-аналітичного продукту, який дає осмислення тенденціям, що виникають у суспільстві та його підсистемах, і рекомендації для втілення їх у практичну діяльність, а з іншого – здатність таких структур проводити відповідну діяльність на необхідному рівні. Інформаційно-аналітичні структури у великих інформаційних системах, зокрема у великих бібліотечних закладах, здатні інтегрувати соціально-наукове знання та створити умови для спільної праці інтелектуально активних фахівців багатьох кваліфікацій, які мають безпосереднє відношення до вирішення комплексної проблеми підвищення рівня правової культури українського суспільства.

Загострення на інформаційному етапі розвитку суспільства проблем інформатизації, у т. ч. правової, вимагає мобілізації не лише матеріальних ресурсів, й створення оптимальних умов реалізації творчих здібностей фахівців з різних галузей знань, і що дуже важливо – вносить якісно нові зміни в систему бібліотечного обслуговування, розширення її функцій. Саме бібліотека, яка має статус незалежної установи, зосереджує інтегровані інформаційні ресурси, має потенціал забезпечити консолідовану інформаційну підтримку суспільства і фахівців, які спроможні виявляти ініціативу в організації та розвитку електронного правового інформування на якісно вищому рівні, ніж існує сьогодні.

У відповідь на сучасні потреби у сфері правового інформування бібліотечні установи сьогодні дедалі більшою мірою орієнтуються на

організацію діяльності в таких напрямках:

– удосконалення техніко-технологічної бази забезпечення якісного управління електронними потоками правової інформації;

– ефективна робота щодо відбору необхідної нашому суспільству інформації правового змісту в глобальному інформаційному просторі;

– удосконалення діяльності як галузевих центрів надійного зберігання нової правової електронної інформації, а також перекладеної з інших носіїв в електронну форму, структурованої і надійно керованої;

– зміцнення всієї системи правових інформаційних баз суспільства за рахунок планомірного комплектування фондів;

– входження на інформаційний ринок як повноправних суб'єктів електронного правового інформування;

– зміцнення ролі бібліотечних установ як центрів передового досвіду, наукової думки, освіти, зокрема в правовій сфері для всіх категорій громадян, які використовують сучасні інформаційні технології як важливий елемент свого способу життя.

Реалізація цих завдань сприятиме підвищенню ефективності використання наявного потенціалу бібліотек та їх інформаційно-аналітичних структур як універсальних інформаційних центрів, у тому числі і в дуже важливій для нашого суспільства правовій сфері, створюватиме підґрунтя для забезпечення інформатизації як необхідної умови демократії в Україні, задовольнятиме потреби демократичного розвитку держави і формування в ній інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. *Тополь Ю. О.* Правовий нігілізм: стан, детермінанти та можливі шляхи подолання [Електронний ресурс]. / Ю.О.Тополь // Вісник Хмельницького інституту управління і права. – 2004. – № 3 – Режим доступу: <http://www.univ.km.ua/visnyk/695.pdf>. – Назва з екрана.

2. *Саудабекова Э. К.* Трансформация правосознания как условие становления правового государства [Электронный ресурс] / Э.К.Саудабекова. – КазГЮА. – Режим доступа: <http://www.kazgua.co.kz/stat/10let/sadirb.shtml>. Загл. с экрана.

3. *Кузнецова Т. Я.* Инновационные процессы в библиотечном деле и непрерывное профессиональное образование: пути и формы интеграции [Электронный ресурс] / Т. Я. Кузнецова – Режим доступа: http://www.Vgunb.ru/links/master/scod/doc.01/Kusnesova_L.htm. – Загл. с экрана.

4. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 9. січня.2007 р. № 537–V [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>. – Назва з екрана.

5. *Брижко В. М.* Інформаційне суспільство / В. М. Брижко, О. М. Кальченко, В. С. Цимбалюк [та ін.] / за ред. Р.Калюжного, М.Швеця. – К. :

Інтеграл, 2002. – 220 с.

6. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві: монографія / І. О. Давидова. – Х. : ХДАК, 2005. – 295 с.

7. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність / Ю. Ю. Калиновський // Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2008. – 288 с.

До уваги держслужбовця

Л. Мацкевич

Нові надходження до НБУВ

Копанєва В. Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету : монографія / Вікторія Олександрівна Копанєва; НАН України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2009. – 198 с.

Інтернет змінив звичні методи отримання інформації, ініціював появу нових засобів доступу людей до знань. Все більше наукової інформації створюється, існує, зберігається в електронному вигляді. Електронна форма робить можливим сьогодні більш компактне зберігання інформації, її оперативне та широке розповсюдження.

У монографії викладено теоретичні та прикладні аспекти архівування науково-інформаційних ресурсів глобальних комп'ютерних мереж, що апробовані в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського, які можуть бути корисними для українських книгозбірень та для бібліотек країн СНД.

Шифр зберігання книги в НБУВ: Вс48532

Повна енциклопедія етикету / авт.-уклад. Олександр Кривошей. – Донецьк : Глорія, 2010. – 383 с.

У книзі подано інформацію про основи етикету спілкування. Етикет – це своєрідний кодекс гарних манер і правил поведінки у суспільстві. Ці правила полегшують наше повсякденне життя і дають можливість уникнути неприємностей у спілкуванні. Розділ “Правила поведінки у суспільстві” знайомить з інформаційним етикетом, правилами поведінки у

громадських місцях. Розділ “Діловий етикет” знайомить читачів з вимогами до зовнішнього вигляду ділової людини, дає рекомендації щодо стилю ділового спілкування, ділового листування, мови і стилю ділової документації. Видання також знайомить читача з застільним, міжнародним та церковним етикетами.

Шифр зберігання книги в НБУВ: Вс48773

Малик Я. Й. Короткий історичний довідник (поняття, події, терміни, персоналії) / Я. Й. Малик, В. В. Павлюк. – Л. : ПАІС, 2009. – 475 с.

Пропонований історичний довідник допоможе у вивченні всесвітньої історії та історії України, сприйнятті історії в єдності світового процесу з особливостями українського історичного розвитку. Автори об’єктивно висвітлили факти, біографії історичних діячів, подали пояснення найуживаніших історичних, політологічних та соціальних термінів.

Шифр зберігання книги в НБУВ: ВА723190

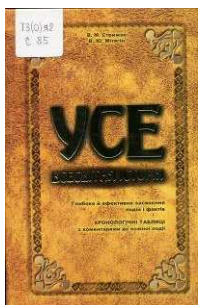
Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: нац. доп. / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.] ; НАН України, Секція суспіл. і гуманіт. наук. – К., 2009. – 687 с.

У даній доповіді охарактеризовано соціально-економічний і суспільно-політичний стан України, основні тенденції та ризики подальшого розвитку. Вона має на меті звернути увагу політиків і широкої громадськості на небезпечність подальшого зволікання у вирішенні невідкладних проблем і необхідність консолідації усіх політичних сил суспільства. Матеріал систематизовано за розділами: “Економіка України в 1999-2009 рр.”, “Соціальна сфера та демографічний розвиток”, “Вплив світової кризи на Україну та антикризова стратегія її соціально-економічного розвитку”, “Використання світових рейтингів для визначення пріоритетних напрямів розвитку України”, “Тенденції розвитку соціогуманітарної сфери: здобутки, втрати, невирішені

проблеми та шляхи їх розв’язання“, “Розроблення та реалізація цілісної стратегії післякризового зростання“.

Додатки містять статистичні дані про макроекономічні показники за період 1999-2009 рр., розподіл валового випуску за видами економічної діяльності, індекси обсягів виробництва продукції, структуру реалізованої продукції, індекси цін виробників, товарну структуру експорту та імпорту України, динаміку основних показників інноваційної діяльності промислових підприємств України.

Шифр зберігання книги в НБУВ: Вc48695

Стрижак В. М. УСЕ. Всесвітня історія / В. М. Стрижак, В. Ю. Мітягін ; за ред. А. Ю. Мартинова. – К. : Нац. книжк. проект, 2010. – 671 с.

Даний довідник історичних знань є стислим оглядом подій всесвітньої історії з найдавніших часів до сьогодення.

Крім хронологічних таблиць з короткими коментарями, кожна глава містить вступну та заключну статті, де подаються найважливіші загальні відомості щодо певного періоду розвитку країн та народів. Видання має доповнення: “Країни світу на початку ХХІ ст.” та “Словник історичних подій”.

Шифр зберігання книги в НБУВ: Ва723527